

PITANJE PREURANJENOSTI OPTUŽNICE ZA KAZNENO DJELO DAVANJA LAŽNOG ISKAZA U DOMAĆOJ I MEĐUNARODNOJ SUDSKOJ PRAKSI

Marin Novak*, Borna Vlašić**

Stručni rad / Professional paper

UDK: 343.123:343.362(497.5)
343.362(497.5):340.5

Rad primljen / Paper received: 1. ožujka 2023. / March 1st, 2023

Rad prihvaćen / Paper accepted: 28. kolovoza 2023. / August 23rd, 2023

Sažetak

Intencija pisanog rada "Pitanje preuranjenosti optužnice za kazneno djelo davanja lažnog iskaza u domaćoj i međunarodnoj sudskoj praksi" jest opća i konkretna analiza predmetnog kaznenog djela davanja lažnog iskaza iz čl. 305. pozitivnog KZ/11 radi razjašnjavanja sporne teze o tz. preuranjenosti optužnica koju su domaći sudovi isticali prilikom odbacivanja optužnice protiv dvojice svjetski poznatih hrvatskih nogometnih reprezentativaca te je uvodno ukratko iznesen i širi kontekst kojem njihovi slučajevi pripadaju. Također, izložena je i mjerodavna zakonska regulacija kaznenog djela davanja lažnog iskaza iz čl. 305. KZ/11 te njegova incidencija. Potom se izlaže detaljni pregled i analiza kaznenog postupka vođenog protiv spomenutih reprezentativaca zbog spomenute optužbe za predmetno kazneno djelo uz osvrt na praksu međunarodnih sudova u pogledu pitanja "preuranjenosti" optužnice, a sve radi izvođenja teoretski i praktično argumentiranih zaključaka.

Ključne riječi: davanje lažnog iskaza, svjedok u kaznenom postupku, preuranjenost optužnice, slobodna ocjena dokaza, nedopušteni utjecaj na sud u drugom postupku

* Marin Novak, stud. iur., e-mail: marin.novak@hotmail.com

** Borna Vlašić, mag. iur., e-mail: borna.vlasic@hotmail.com

1. UVOD¹

Interes kako stručne tako i laičke javnosti za slučaj kaznenog progona D.L. i L.M. pojavio se, s jedne strane, u kontekstu kaznenog postupka vođenog pred Županijskim sudom u Osijeku (dalje u glavnom tekstu: ŽS OS) protiv 1. opt. M.P., 2. opt. Z.M., 3. opt. Z.M. mlađeg i 4. opt. D.V. zbog optužbi za kaznena djela Primanja mita iz čl. 293. st. 1., Davanja mita iz čl. 294. st. 1. KZ/11, Zloporabe položaja i ovlasti iz čl. 337. st. 1. KZ/97, Zloporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju iz čl. 246. st. 1. i 2. KZ/11, Poticanja na zloporabu položaja i ovlasti iz čl. 337. st. 1. KZ/97 te pomaganja u zloporabi povjerenja u gospodarskom poslovanju iz čl. 246. st. 1. i 2. KZ/11², a s druge u kontekstu FIFA-inog svjetskog nogometnog prvenstva u Rusiji 2018. godine na kojem je reprezentacija Republike Hrvatske (dalje u glavnom tekstu: RH), zajedno sa članovima L.M. i D.L., osvojila srebrnu medalju.³ Iste 2018. godine kada je nogometna reprezentacija RH ostvarila povijesni uspjeh ŽS OS izrekao je i osuđujuću presudu svim optuženicima, pa i Z.M. i Z.M. mlađem⁴ koji su, svaki na svoj način, unutar GNK-a Dinamo “odgojili” generaciju svjetski uspješnih nogometaša, a među njima i L.M. i D.L.

Glede kaznenog progona braće M., dovoljno je reći da su L.M. i D.L. zasebno ispitivani u istrazi, da bi potom na raspravi svjedočili u korist optužene braće M. i pritom pod sumnjivim okolnostima uvelike odstupili od spomenutih iskaza iz istrage.⁵ Preciznije, L.M. i D.L. u obje su faze postupka iskazivali i o vjerodostojnosti svojih Aneksa ugovora o profesionalnom igranju⁶ (dalje: Aneksi) za koje se sumnjalo, a kasnije i presudom ŽS OS-a

¹ Prije svih, koristimo ovu priliku kako bismo cijenjenom mentoru izv. dr. sc. Zoranu Buriću zahvalili na cjelokupnom mentoriranju, savjetima i povezivanju sa stručnjacima poput sudaca VSRH izv. prof. dr. sc. Marina Mrčele te mag. iur. Damira Kosa i g. Mirkom Miličevićem, zamjenikom ravnateljice USKOK-a u vrijeme pisanja ovog rada. Također, hvala i gđi. Snježani Blažini sa OKS ZG-a na velikoj pomoći oko uvida u spise relevantnih presuda.

² Županijski sud u Osijeku, 4 K-Us-10/2016-189 od 6.6.2018, str. 1-8.

³ Uspjesi HNS-a i Hrvatskih reprezentacija, <https://hns-cff.hr/hns/o-nama/uspjesi/> (11.4.2022.).

⁴ Županijski sud u Osijeku, *op. cit.* u bilj. 2, str. 268.

⁵ *Ibid.* str. 181-182, 201, 209-211, 222.

⁶ *Ibid.* str. 181-182, 209-211.

utvrdila antidatiranost⁷, a utvrđeno je i da je isplaćivanjem novca L.M. i D.L. temeljem tih Aneksa GNK Dinamo oštećen za ukupno 115.871.323,4 kn.⁸ Z.M. potom je osuđen na 6 godina i 6 mjeseci bezuvjetnog zatvora, a Z.M. mlađi na 4 godine i 11 mjeseci bezuvjetnog zatvora⁹, da bi žalbu na presudu uložili i svi osuđenici i USKOK¹⁰ kao ovlašteni tužitelj.¹¹ Dan prije izricanja te osuđujuće presude ŽS OS-a Z.M. nesmetano je pobjegao u susjednu Bosnu i Hercegovinu čije državljanstvo također ima – očito kako bi se učinio nedostupnim hrvatskom pravosuđu.¹² Povodom uložene žalbe VSRH je prvostupanjsku presudu preinačio smanjivanjem kazne 3. opt. Z.M. mlađem na 4 godine i 8 mjeseci bezuvjetnog zatvora te izmjenom odluke o oduzimanju imovinske koristi od 2. opt. Z.M. i druge osobe M.M..¹³ Braća M. potom su svaki zasebno podnijeli ustavne tužbe koje su u pretežito odbijene, a u ostatku odbačene, čime je time njihov pravni put u okvirima nacionalnog pravosuđa definitivno iscrpljen.¹⁴ Međutim, u međuvremenu su podignute i optužnice protiv reprezentativaca L.M. i D.L. zbog kaznenog djela davanja lažnog iskaza iz čl. 305. KZ/11 te će njihov kazneni progon biti glavno područje interesa ovog rada.

Stoga će se kazneni postupci vođeni protiv L.M. i D.L. za kazneno djelo davanja lažnog iskaza iz čl. 305. KZ/11 nastojati analizirati radi argumentacije hipoteze. Konkretno, kako će u nastavku rada biti izloženo, sporne odbacujuće odluke o optužnicama protiv naslovljenih optuženika primarno su osnovane na tezama o tz. “preuranjenosti” optužnice, nedostatku osnovane sumnje i nedopuštenom utjecaju na sud koji odlučuje o predmetu u kojem su sporni iskazi dani. U tom kontekstu, temeljna je hipoteza autora da niti jedna od spomenutih teza ne može biti osnova za odbacivanje optužnice u predmetnim kaznenim postupcima.

⁷ *Ibid.* str. 179-181, 209.

⁸ *Ibid.* str. 205, 209.

⁹ *Ibid.* str. 9.

¹⁰ Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, O USKOK-u, <https://uskok.hr/hr/o-uskok-u> (11.4.2022.).

¹¹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, I Kž-U 24/2019-37 od 3.3.2021, str. 7-74.

¹² *Ibid.* str. 10.

¹³ *Ibid.*, str. 1-2 i 7-8

¹⁴ Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III-20288/2021 od 16.11.2021, str. 1, 33-49 i 50-53. i Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III-2235/2021 od 16.11.2021, str. 1.

Sukladno tomu, prethodno će se razraditi biće predmetnog kaznenog djela analizom njegova zakonskog opisa s naglaskom na uvjet kumulativnog ostvarenja njegova subjektivnog i objektivnog elementa te će se izložiti sumarna analiza njegove kaznenopravne incidencije.¹⁵

2. KAZNENO DJELO DAVANJA LAŽNOG ISKAZA

2.1. Pozitivnopravno uređenje: KZ/11

Obveza na istinito iskazivanje propisana je odredbama važećeg Kaznenog zakona iz 2011. (nadalje: KZ/11) o kaznenom djelu davanja lažnog iskaza iz čl. 305. KZ/11 koje, uslijed njihove složenosti, prenosimo u izvornom obliku. One glase kako slijedi.

(1) Svjedok, vještak, prevoditelj ili tumač koji u prethodnom kaznenom postupku, u postupku pred sudom, međunarodnim sudom čiju sudbenost Republika Hrvatska prihvaća, arbitražom, u prekršajnom postupku, upravnom postupku, postupku pred javnim bilježnikom ili stegovnom postupku daje lažni iskaz, nalaz ili mišljenje ili nešto lažno prevede, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se stranka u postupku, osim okrivljenika, koja daje lažni iskaz ako se na tom iskazu temelji konačna odluka u tom postupku.

(3) Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. i 2. ovoga članka prouzročena osuda nedužnog okrivljenika ili druge osobito teške posljedice za okrivljenika, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(4) Ako počinitelj kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka dobrovoljno opozove svoj iskaz prije donošenja konačne odluke, može se osloboditi kazne.¹⁶

¹⁵ Ovaj rad skraćena je verzija rada istih autora koji je 2022. godine dobio Rektorovu i Dekanovu nagradu, a koji je na zahtjev dostupan od autora.

¹⁶ Kazneni zakon, pročišćeni tekst, Narodne novine br. 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, 118/2018, 126/2019, 84/2021, 114/2022, čl. 305.

Dakle, za temeljni oblik dotičnog kaznenog djela zapriječena je kazna zatvora od 6 mjeseci do 5 godina¹⁷, a 1-10 godina za kvalificirani oblik.¹⁸ Međutim, iskaže li počinitelj djelotvorno kajanje¹⁹ i opozove svoj iskaz prije donošenja konačne odluke u postupku u kojem je sporni iskaz dan, sud ga može osloboditi kazne.²⁰ U svakom slučaju, važno je naglasiti kako je za ostvarenje bića predmetnog kaznenog djela nužno kumulativno ostvarenje objektivnog i subjektivnog elementa: DORH mora u postupku dokazati okolnost da počiniteljev iskaz ne odgovara stvarnom stanju stvari (objektivni element), kao i okolnost da je počinitelj dao lažan iskaz ili da je kao istinit iskaz dao nešto čije je dvojbenosti svjestan (subjektivni element) i sl.²¹ Samim time proizlazi da dotično kazneno djelo može biti počinjeno samo s namjerom, budući da svaka laž implicira svijest počinitelja o neistinitosti ili barem dvojbenosti njegovih bezuvjetnih tvrdnji. Pokušaj kako temeljnog, tako i kvalificiranog oblika kaznenog djela kažnjiv je po općem pravilu KZ11²², budući da je posebnim maksimumom zapriječena zatvorska kazna do 5, odnosno do 10 godina zatvora.²³

U tom smislu, priklanjamo se mišljenju i kako sama mogućnost fakultativnog oslobođenja od kazne zbog djelotvornog kajanja iz čl. 305. st. 4. KZ/11 implicira i mogućnost paralelnog, tj. simultanog vođenja dvaju postupaka: s jedne strane, postupka u kojem se osnovana sumnja na predmetno kazneno djelo pojavila zbog precipirane lažnosti danog iskaza, a s druge, kaznenog postupka povodom potvrđene optužnice zbog kaznenog djela davanja lažnog iskaza iz čl. 305. Teza o takvoj procesnoj mogućnosti simultanog vođenja kaznenih postupaka koja proizlazi iz čl. 305. st. 4. o ključna je za ciljeve ovog rada jer, kako će biti razjašnjeno nešto kasnije, predstavlja suštinski neoboren argument DORH-a u prilog

¹⁷ *Ibid.* st. 1.

¹⁸ *Ibid.* st. 3.

¹⁹ Pezo, V. (gl. ur.) et. al, *Pravni leksikon*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007., str. 230, kao i Vidaković Mukić, M., *Opći pravni rječnik*, Narodne novine, Zagreb, 2015, str. 187.

²⁰ KZ/11, čl. 305. st. 4.

²¹ Tako i Sokanović, L., *Pravo na zaborav: imaju li svjedoci pravo na zaborav i zabunu u kaznenim postupcima?*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 58, br. 1, 2021., str. 215.

²² KZ/11, čl. 34. st. 1.

²³ *Ibid.* čl. 305. st. 1. i 3.

opravdanosti kaznenog progona L.M. i D.L. zbog predmetnog kaznenog djela. S druge strane, u istom je kontekstu izuzetno važno i načelo slobodne ocjene dokaza, budući da ocrta okvir procesne uloge dvaju impliciranih sudova u predmetnim slučajevima: sud u kaznenom postupku *de facto* ima široku slobodu interpretacije i vrednovanja izvedenih dokaza neovisno o (pravomoćnoj) dovršenosti postupka u kojem se inkriminirani iskaz pojavio i svim drugim okolnostima – ali pod uvjetom da to može valjano (zakonito) obrazložiti.

2.2. Načelo slobodne ocjene dokaza

Pravno odlučne činjenice materijalne ili procesne prirode²⁴ u kaznenom se postupku utvrđuju izvođenjem različitih dokaza kako bi sud stekao podlogu nužnu za odlučivanje o iznesenoj optužbi.²⁵ Pritom, “utvrditi pravnorelevantne činjenice” znači uvjeriti sud u njihovo postojanje ili nepostojanje.²⁶ Tako u pravnom sustavu RH dokaze izvede 1) tijela koja u kaznenom postupku donose odluke (npr. državni odvjetnik, izvanraspravno sudsko vijeće, sudac istrage, raspravni sud)²⁷, 2) druga tijela koja sudjeluju u tom postupku (npr. istražitelj koji djeluje po nalogu suca istrage)²⁸, 3) stranke (privatni tužitelj ili Državni odvjetnik RH, te okrivljenik)²⁹ i 4) vještaci putem tz. vještačkog mišljenja.³⁰

Međutim, kod utvrđivanja pravnorelevantnih činjenica, ključno je jedno od načela koja instituciju suda pozicionira iznad ostalih sudionika postupka, a to je danas prevladavajuće načelo slobodne ocjene dokaza: ono sudu daje relativnu slobodu samostalne procjene spoznajne vrijednosti svakog izvedenog dokaza pa sud slobodno odlučuje o tome uvažava li i koliko konkretan dokaz kod dokazivanja određene činjenice, ali je pritom ograničen “zakonima logike i općeg ljudskog iskustva”, dužnošću obrazlaganja

²⁴ Krapac, D., *Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije*, Narodne Novine, Zagreb, 2015, str. 412.

²⁵ Mrčela, M., *Svjedoci u kaznenom postupku: Ispitivanje svjedoka kao dokazna radnja*, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 5.

²⁶ Krapac, Davor, *op. cit.* u bilj. 24. str. 429.

²⁷ *Ibid.*, str. 426.

²⁸ *Ibid.*, str. 427.

²⁹ *Ibid.*

³⁰ *Ibid.* str. 428.

odluke, a ultimativno i kontrolom višeg suda.³¹ Pritom sud, u pravilu, nije vezan posebnim formalnim dokaznim pravilima, ali je dužan svaki dokaz ocijeniti pojedinačno i u svezi s ostalima, izvesti zaključak o dokazanosti svih pravnorelevantnih činjenica i takav zaključak obrazložiti.³²

Odatle se nazire okvir specifične problematike progona kaznenog djela davanja lažnog iskaza iz čl. 305. KZ/11. Naime, ono se progoni po službenoj dužnosti³³ pa je, sukladno načelu legaliteta, DORH dužan provesti kazneni progon protiv osnovano sumnjive osobe ako za taj progon nema zakonskih smetnji.³⁴ Međutim, ako se takva osnovana sumnja javi u nekom drugom kaznenom postupku, odatle će proizaći više pitanja koja se sva, u biti, tiču ili granica načela slobodne ocjene dokaza u zakonodavstvu RH ili koja iz tog načela proizlaze: može li i smije li ishod kaznenog postupka u kojem je sporni iskaz dan (odnosno u kojem se pojavila osnovana sumnja na počinjenje kaznenog djela davanja lažnog iskaza iz čl. 305. KZ/11) utjecati na progon tog kaznenog djela u drugom postupku? Smije li kazneni postupak zbog tog kaznenog djela početi prije nego što je pravomoćno okončan postupak u kojem je sporni iskaz dan? Ako smije, je li sud u postupku u kojem je taj iskaz dan vezan pravomoćnom sudskom odlukom u postupku protiv počinitelja tog kaznenog djela? Smije li sud u postupku pokloniti vjeru ili čak presudu osnovati na iskazu svjedoka koji je u drugom (kaznenom) postupku zbog tog istog iskaza pravomoćno osuđen za dotično kazneno djelo ako svoju odluku adekvatno obrazloži?

³¹ *Ibid.*

³² Zakon o kaznenom postupku, pročišćeni tekst, Narodne novine, br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 121/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013, 152/2014, 70/2017, 126/2019, 126/2019, 130/2020. (dalje: ZKP/08), čl. 9. st. 3-4 i čl. 450. st. 2. Pritom bi od dviju postojećih iznimaka od načela slobodne ocjene dokaza u zakonodavstvu RH za predmetne slučajeve mogla biti relevantna samo ona koja nalaže da se obnova kaznenog postupka završenog pravomoćnom presudom utemeljenom na lažnom iskazu, ispravi, snimci ili na kaznenom djelu osobe koja je obavljala dokazne radnje može tražiti samo u korist optuženika i samo temeljem pravomoćne presude kojom se utvrđuje lažnost takvog dokaza, odnosno kaznena odgovornost neke od osoba koje su provodile dokazne radnje. Međutim, lažnost sumnjivih iskaza L.M. i D.L. do danas nije dokazana, niti bi se u korist braće M. moglo tražiti obnovu kaznenog postupka po toj osnovi, budući da su oni svjedočili u korist obrane braće M. – v. ZKP/08, čl. 501. st. 1. t. 1-2.

³³ KZ/11, čl. 305.

³⁴ ZKP/08, čl. 2. st. 1-3.

U tom kontekstu, držimo kako je temeljem načela legaliteta DORH dužan započeti progon, odnosno podnijeti optužnicu nadležnom sudu kada se za to ispune zakonske pretpostavke i to potpuno neovisno o stadiju postupka u kojem se inkriminirani iskaz pojavio: sama činjenica kaznenog progona ili pravomoćne osude osobe zbog takvog iskaza formalno objektivno ne mora utjecati na odlučivanje drugog suda u postupku u kojem je iskaz dan jer tu činjenicu može i ne mora uzeti u obzir. Štoviše, kazneni progon zbog lažnog iskazivanja svakako formalno može otpočeti neovisno o stadiju postupka u kojem se sporni iskaz pojavio jer prepreke tomu ne propisuje ZKP/08, a KZ/11 u čl. 305. st. 4. za to *implicite* ostavlja prostora. S druge strane, također držimo da je donekle razumljiva i tendencija nekih sudaca da izbjegnu potencijalnu koliziju dviju presuda u (uvj. rečeno) “povezanim” predmetima, osobito kada se radi o objektivno vrlo javno eksponiranom slučaju. Međutim, držimo da je u interesu ujednačavanja pravne prakse i pravne sigurnosti osobito važno inzistirati da se organi pravosuđa RH u svom postupanju prije svega vode slovom važećeg zakona – što je, kako će kasnije biti detaljnije izloženo, u predmetnim slučajevima kaznenog progona L.M. i D.L. dovedeno u pitanje.

2.3. Incidencija kaznenog djela davanja lažnog iskaza u periodu 1991.-2019.

U ovom dijelu izlaganja iznijet će se rezultati sumarne analize pojavnosti dotičnog predmetnog kaznenog djela temeljem pregledanih statističkih podataka o prijavama, optužbama i osudama te izrečenim kaznenopravnim sankcijama u periodu od osnutka RH do danas iz dostupnih publikacija Državnog zavoda za statistiku (dalje u glavnom tekstu: DZS). Pritom su nam u vrijeme izrade ovog rada na raspolaganju bili samo podaci za period 1991.- 2019., budući da DZS tada još nije objavio podatke za 2023³⁵, a da

³⁵ Izvori statističkih podataka o punoljetnim počiniteljima kaznenih djela koji će biti temelj predstojeće analize incidencije predmetnog kaznenog djela su statističke publikacije DZS-a (prethodno Republičkog zavoda za statistiku). Jednostavnosti radi, izvore za svaku pojedinu godinu u promatranom periodu 1991.-2019. **ovdje navodimo u skraćenom obliku po sljedećoj formuli: Podaci za *godina na koju se podaci odnose*/stranice u dotičnoj publikaciji na kojima su podaci dostupni.** Za pune podatke o svakoj pojedinoj publikaciji čitatelja upućujemo na dio o statističkim izvorima u § 7. Literatura. Podaci za 1991/str: 20-21. Podaci za 1992/str: 10-11. i 30-31. Podaci za 1993/ str: 10-11. i 30-31. Podaci za 1994/str: 9. i 32-33. Podaci za 1995/str: 13. i 36-37. Podaci za 1996/str: 13.

drugih izvora podataka nije bilo.

Tako je iz dostupnih podataka prije svega vidljiv nedostatak podataka o prijavama za period 1991.-1997, odnosno optužbama za 1991. godinu, što je posljedica izmjena statističke metodologije, dok podatke za 2023, kako je već spomenuto, u vrijeme izrade ovog rada DZS još nije objavio.

i 36-37. Podaci za 1997/str: 13. i 36-37. Podaci za 1998/str: 16, 25. i 50-51. Podaci za 1999/str: 18, 27, 52-53. i 55. Podaci za 2000/str: 16, 25. i 50-51. Podaci za 2001/str: 17, 29, 58, 60-61. Podaci za 2002/str: 18, 30. i 62-63. Podaci za 2003/str: 18, 30, 62, 64-65. Podaci za 2004/str: 32, 68. i 124-125. Podaci za 2005/str: 54, 101. i 156-157. Podaci za 2006/str: 53, 102. i 156-157. Podaci za 2007/str: 50, 95. i 152-153. Podaci za 2008/str: 32, 65. i 110-111. Podaci za 2009/str: 36, 80. i 156-157. Podaci za 2010/str: 36, 80. i 154-155. Podaci za 2011/str: 28, 70. i 126-127. Podaci za 2012/str: 26, 64. i 118-119. Podaci za 2013/str: 32, 67. i 130-131. Podaci za 2014/str: 30, 68. i 130-131. Podaci za 2015/str: 34, 77. i 150-151. Podaci za 2016/str: 36, 76. i 148-149. Podaci za 2017/str: 36, 76. i 136-137. Podaci za 2018/str: 54, 71. i 132-133. Podaci za 2019/str: 32, 72. i 134-135. Konačno, **podaci za 2020, 2021. i 2022.** dostupni su u elektroničkom obliku: *T.01.01. Prijavljeni punoljetni počinitelji prema kaznenim djelima, spolu i vrsti odluke u 2020. i 2021.*, https://web.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=T0101_2020.px&px_path=Pravosudje__kaznena__punoljetni&px_language=hr&px_db=Pravosudje&rxid=c0427481-9dc2-40bc-8e1b-3dfe7b26833a (7.8.2023.), *T.01.01. Prijavljeni punoljetni počinitelji prema kaznenim djelima, spolu i vrsti odluke u 2022.*, https://web.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=T0101_2022.px&px_path=Pravosudje__kaznena__punoljetni&px_language=hr&px_db=Pravosudje&rxid=838ab3e7-37be-4a1d-8390-2a441d8e0d9d (7.8.2023.), *T.02.01. Optuženi punoljetni počinitelji prema kaznenim djelima, spolu, pokušaju i vrsti odluke u 2020. i 2021.*, https://web.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=T0201_2020.px&px_path=Pravosudje__kaznena__punoljetni&px_language=hr&px_db=Pravosudje&rxid=69bffd9d-ab41-4cb5-bc18-1e6cf9aaf555 (7.8.2023.), *T.02.01. Optuženi punoljetni počinitelji prema kaznenim djelima, spolu, pokušaju i vrsti odluke u 2022.*, https://web.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=T0201_2022.px&px_path=Pravosudje__kaznena__punoljetni&px_language=hr&px_db=Pravosudje&rxid=0cb3e546-000f-409b-9872-31785a7d7c8a (7.8.2023.), *T.03.01. Osuđeni punoljetni počinitelji prema kaznenim djelima, spolu, pokušaju i izrečenim kaznama i drugim mjerama u 2020. i 2021.*, https://web.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=T0301_2020.px&px_path=Pravosudje__kaznena__punoljetni&px_language=hr&px_db=Pravosudje&rxid=84b64b7b-2faf-451c-b858-03c13b747b3e (7.8.2023.), *T.03.01. Osuđeni punoljetni počinitelji prema kaznenim djelima, spolu, pokušaju i izrečenim kaznama i drugim mjerama u 2022.*, https://web.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=T0301_2022.px&px_path=Pravosudje__kaznena__punoljetni&px_language=hr&px_db=Pravosudje&rxid=ca4b2e42-1682-459b-835e-fa17739cc87a (7.8.2023.).

Također, već je na prvi pogled vidljiva i objektivno značajna incidencija predmetnog kaznenog djela te značajna učinkovitost kaznenog progona budući da je od ukupno 8407 podnesenih prijava do stadija optužnice napredovalo njih 3969 (47.21%), od kojih je pak osuđujućom presudom završilo njih 2092 (24.88% od prijava, tj. 52.71% od optužbi).

U tom kontekstu, važno je spomenuti da je predmetno kazneno djelo tijekom cjelokupnog postojanja RH bio regulirano trima zakonima materijalnog kaznenog prava: Krivičnim zakonom RH³⁶ (dalje: KZRH), Kaznenim zakonom iz 1997.³⁷ (dalje: KZ/97) i važećim KZ/11. Bez ulaženja u detaljnu analizu bića predmetnog kaznenog djela po KZRH i KZ/97, dovoljno je konstatirati pravni kontinuitet inkriminiranja predmetnog kaznenog djela od osnutka RH do danas – uključivo i za mogućnost fakultativnog oslobođenja od kazne u slučaju djelotvornog kajanja počinitelja te mogućnost paralelnog vođenja postupaka – ali uz napomenu da je po ranijim propisima postojala i mogućnost novčanog kažnjavanja počinitelja (prema KZRH za počinitelja koji je iskazao djelotvorno kajanje, a prema KZ/97 za temeljni oblik kaznenog djela) koja je definitivno isključena važećim KZ/11.³⁸

Nadalje, u posljednjih cca. 20 godina (tj. od 2002. nadalje) zamjetljiv je i trend postupnog opadanja količine prijava koje rezultiraju podizanjem optužnica i posljedičnog postupnog opadanja broja osuđujućih presuda. Razloge za te trendove nemoguće je sa sigurnošću identificirati temeljem dostupnih podataka, međutim, budući da je tijekom cijelog promatranog razdoblja dotično kazneno djelo imalo status djela koje se progoni samo po službenoj dužnosti³⁹, moguće je i da su uzrokovani manjkavošću podnesenih prijava i/ili nevoljkošću DORH-a za kazneni progon s obzirom na teškoće inherentne progonu tog konkretnog djela. Također, od ukupno 1922 izrečene osuđujuće presude daleko najviše uvjetno izrečenih kazni zatvora, njih 1472 (76.6 %). Nakon njih najviše je bezuvjetno izrečenih novčanih kazni, ukupno 324 (16.9 %), bezuvjetnih kazni zatvora izrečeno je 102 (5.3 %),

³⁶ Krivični zakon Republike Hrvatske, pročišćeni tekst, Narodne novine, br. 32/1993, 38/1993, 28/1996, 30/1996, 175/2004.

³⁷ Kazneni zakon, Narodne Novine, br. 110/1997, 27/1998, 50/2000, 129/2000, 51/2001, 111/2003, 190/2003, 105/2004, 71/2006, 110/2007, 152/2008, 57/2011, 77/2011.

³⁸ Usp. KZRH čl. 179. i KZ/97 čl. 303. i KZ/11 čl. 305.

³⁹ V. § 2.2. Načelo slobodne ocjene dokaza.

a preostale postotke dijele uvjetno izrečene novčane kazne (0.6 %), druge kaznenopravne sankcije poput sudskih opomena i odgojnih mjera (0.3 %) i odluke o oslobađanju počinitelja od kazne (0.3 %). Iako konkretna procjena opravdanosti takvog odlučivanja nije moguća iz dostupnih podataka, moguće je da takvo premoćno preferiranje uvjetne zatvorske kazne indicira u pravosuđu uvriježeni stav o vrijednosti zaštitnog objekta što može biti problematično sa stanovišta poruke koja se takvim načinom sankcioniranja šalje javnosti u kontekstu generalne prevencije. S druge strane je također sasvim moguće da se, ovisno o okolnostima konkretnog slučaja, izricanjem uvjetne osude doista i ostvari svrhu kažnjavanja prema KZ/11⁴⁰ i izbjegne čitav niz negativnih psihosocioloških posljedica kojima se osuđenika izlaže upućivanjem na izdržavanje zatvorske kazne, a čije izbjegavanje je i *ratio legis* samog instituta uvjetne osude prema KZ/11.⁴¹

3. DOMAĆA PRAVNA PRAKSA: KAZNENI PROGON L.M. TE

D.L.

U nastavku u bitnome i pojedinačno za svakog optuženika izlažemo postupanje DORH-a, obrane i nadležnih sudova tijekom kaznenog progona L.M. i D.L. za kazneno djelo davanja lažnog iskaza iz čl. 305. st. 1. KZ/11. Pritom napominjemo da će za svakog optuženika biti izloženi glavni argumenti optužbe, obrane i sudova, ali uz naglasak na pitanja osnovanosti sumnje i preuranjenosti optužnice te uz posljedično izostavljanje svih teza procesnih sudionika koje prelaze temeljno područje interesa ovog izlaganja. Naime, držimo da je takva selekcija nužna kako radi jasnoće izlaganja, tako i radi kvantitativnih ograničenja izlaganja, budući da je činjenično stanje u dotičnim kaznenim predmetima relativno složeno.

3.1. Kazneni progon L.M.

3.1.1. Optužnica

Optužnicu protiv L.M. podignulo je Županijsko državno odvjetništvo RH u Osijeku (dalje: ŽDO OS) pred Općinskim sudom u Osijeku (dalje: OS OS) 2.3.2018. zbog osnovane sumnje da je počinio kazneno djelo davanja

⁴⁰ KZ/11, čl. 41.

⁴¹ *Ibid.*, čl. 56. st. 2.

lažnog iskaza iz čl. 305. st. 1. KZ/11 na način da je 13.6.2017. na ŽS OS-u tijekom rasprave u kaznenom postupku protiv braće M. i dr. u svojstvu svjedoka lažno iskazivao.⁴²

ŽDO OS tvrdi da su lažni bili L.M. iskazi u kojima tvrdi da je Anekse kojima s NK-om Dinamo regulira podjelu iznosa transfernog obeštećenja u omjeru 50:50% potpisivao svaki put kada bi produžio profesionalni ugovor, tj. da je Aneks datiran 10.4.2004. (dalje: Aneks M1) potpisao kada i prvi profesionalni ugovor, a Aneks datiran 15.12.2005. (dalje: Aneks M2) kada i drugi profesionalni ugovor te da je oba od njih ponovno potpisao nakon odlaska iz GNK Dinamo zbog navodne izmjene bankovnog računa na koji mu je novac trebao biti isplaćen.⁴³

Nasuprot tomu, ŽDO OS tvrdi da su istiniti bili L.M. evi detaljni navodi dani za njegovog iskazivanja kao svjedoka tijekom istrage u USKOK-u 30.8.2015. u kojima je naveo da je Anekse M1 i M2 potpisao nakon odlaska iz GNK Dinamo u vrijeme kada je već igrao za FC Tottenham pošto je prethodno realiziran ugovor između GNK Dinamo i FC Tottenham o njegovom transferu u iznosu od 21.000.000,00€ i od čega je cijeli iznos pripao GNK Dinamu.⁴⁴ Preciznije, da je L.M. Anekse M1 i M2 potpisao tek kada mu je, uslijed učestalih upita hoće li i koji dio transfernog obeštećenja dobiti i on kao igrač, Z.M. pojasnio da je potpisivanje tih anekasa uvjet isplate tog novca pa je zato to L.M. potom i učinio.⁴⁵

Konačno, ŽDO OS također tvrdi da su lažni bili navodi L.M. dani 13.6.2017. na raspravi kada je, na pitanje predsjednika sudskog vijeća koji mu je predočio dio zapisnika o njegovom svjedočenju tijekom istrage u USKOK-u (zapisnik je L.M. po dovršetku tadašnjeg ispitivanja pročitao i potpisom potvrdio da na njega nema primjedbi), rekao da 1) je pred USKOK-om govorio samo o ugovornom reguliranju građanskopravnog odnosa između njega i Z.M., a ne o podjeli transfernog obeštećenja između njega i NK-a Dinamo te 2) da nikada pred USKOK-om nije rekao da je naknadno potpisan neki aneks ugovora sa GNK Dinamom temeljem kojeg

⁴² Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku, K-DO-21/2017, MK/MK od 2.3.2018, str. 1.

⁴³ *Ibid.* str. 1-2.

⁴⁴ *Ibid.* str. 2.

⁴⁵ *Ibid.*

bi stekao pravo na podjelu transfernog obeštećenja, nego da je rekao da se ne može sjetiti kada je to bilo napravljeno.⁴⁶

Glede objektivnog elementa bića predmetnog kaznenog djela, ŽDO OS u optužnici tvrdi da iz niza dokaza jasno proizlazi da su sporni aneksi glede kojih je iskazivao u dva navrata u istrazi i potom jednom na raspravi potpisani daleko kasnije od trenutka u kojem je L.M. na raspravi tvrdio da jesu.⁴⁷ Dakle, da stvarnosti objektivno odgovaraju podaci koje je L.M. iskazivanjem dao USKOK-u tijekom istrage jer su oni na liniji sa nizom drugih materijalnih dokaza koje je ŽDO OS spremno izvesti, što upravo ne vrijedi i za iskaz dan na raspravi.

S druge strane, ŽDO OS istim nizom dokaza obrazlaže i subjektivni element bića predmetnog kaznenog djela te tvrdi da isti jasno indicira i optuženikovu svijest o neistinitosti svojih iskaza. Također, ŽDO OS tvrdi i da je L.M. tijekom svog prvog ispitivanja u svojstvu okrivljenika iznio obranu koja je nelogična, neuvjerljiva i u suprotnosti sa ostalim dokazima provedenim tijekom istraživanja.⁴⁸ U toj obrani L.M. je tvrdio 1) da nije lagao niti u istrazi niti na raspravi u postupku protiv braće M. i dr, 2) da su ga tijekom istrage u USKOK-u pogrešno shvatili i pogrešne rečenice unosili u zapisnik, a da nije obraćao pažnju što ulazi u zapisnik, 3) da je taj zapisnik površno pročitao i potom potpisao te 4) da je do razlike među iskazima iz istrage i sa rasprave došlo zato što ne razumije najbolje pravnu materiju anekasa, zato što je u istrazi ispitivan u nedjelju navečer umoran od putovanja, a što mu je bilo neugodno i stresno.⁴⁹ Slijedom navedenog, ŽDO OS zaključilo je da postoji osnovana sumnja da je optuženi L.M. počinio predmetno kazneno djelo i predložilo osuđujuću presudu uz izricanje uvjetne kazne zatvora u trajanju od 8 mjeseci sa rokom provjeravanja od 2 godine.⁵⁰

3.1.2. Odgovor na optužnicu

27.3.2018. optuženi L.M. podnio je odgovor na izloženu optužnicu ŽDO OS (dalje: LM Odgovor na optužnicu) tvrdeći da je ista nezakonita i

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ *Ibid.* str. 4-7.

⁴⁸ *Ibid.* str. 4.

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ *Ibid.* str. 2.

nepodobna biti predmetom rasprave pred sudom u kontradiktornom kaznenom postupku zbog 1) svoje preuranjenosti, 2) svoje utemeljenosti na nezakonitim dokazima te zbog 3) izostanka osnovane sumnje.⁵¹

Pritom je važno uočiti da se podnositeljeva teza o izostanku osnovane sumnje i teza o preuranjenosti optužnice u bitnome sadržajno preklapaju što je jasno vidljivo iz priloženog obrazloženja. Primjerice, podnositelj obrazloženje oba ta razloga u LM Odgovoru na optužnicu objedinjeno izlaže ispod zajedničkog podnaslova "U odnosu na nepostojanje osnovane sumnje odnosno na preuranjenost optuženja" kojim ih samim po sebi već povezuje u jedinstvenu sadržajnu cjelinu.⁵² Također, podnositelj tvrdi da osnovane sumnje nema zato što postupak u kojem se inkriminirani iskaz pojavio nije još pravomoćno okončan⁵³ te da je optužnica preuranjena još i zato što stabilna državnoodvjetnička i sudska praksa ne dozvoljavaju vođenje kaznenih postupaka za kazneno djelo davanja lažnog iskaza ukoliko kazneni postupak odakle je inkriminirani iskaz potekao nije pravomoćno okončan.⁵⁴ Stoga, podnositelj zapravo tvrdi da osnovane sumnje ne može biti zato što drugi postupak odakle je sporni iskaz potekao nije pravomoćno okončan te da je optužnica preuranjena zato što nema osnovane sumnje i zato što pravna praksa u RH ne dozvoljava takvo paralelno vođenje postupaka.

3.1.3. Rješenje o odbacivanju optužnice

Općinski kazneni sud u Zagrebu (dalje: OKS ZG) rješenjem je 28.9.2018. odbacio optužnicu podignutu od ŽDO OS protiv L.M. zbog osnovane sumnje na počinjenje kaznenog djela davanja lažnog iskaza iz čl. 305. st. 1. KZ/11.⁵⁵

⁵¹ L.M., Odgovor na optužnicu Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku K-DO-21/2017 od 2.3.2018. uz zahtjev za prisustvovanjem sjednici optužnog vijeća, na broj: KOV-92/2018, od 27.3.2018, str. 1-2. Pritom naglašavamo da će pitanja prisustvovanja sjednici optužnog vijeća te pitanja nezakonitosti dokaza biti izostavljena iz daljnjeg izlaganja budući da ne pripada temeljnom polju interesa ovog izlaganja.

⁵² *Ibid.* str. 3-4, str. 7.

⁵³ *Ibid.* str. 7: "Naime, već smo ranije istaknuli da L.M. ne može po logici stvari biti osnovano sumnjiv za kazneno djelo lažnog iskaza koje proizlazi iz kaznenog postupka koji je još uvijek u tijeku, u kojem se još uvijek provode dokazi i koji još nije pravomoćno okončan."

⁵⁴ *Ibid.* str. 3-5.

⁵⁵ Općinski kazneni sud u Zagrebu, 8 KOV-658/18-4 od 28.9.2018.

Ocjenjujući navode obrane iz LM Odgovora na optužnicu OKS ZG navodi sljedeće: "... Navodi obrane smatraju se osnovanim. Naime, nije logično niti pravno dopustivo da državno odvjetništvo kao i sud, postupaju na različite načine u pogledu istih kaznenih djela, odnosno postupanja po podnesenim kaznenim prijavama za isto kazneno djelo. Državno odvjetništvo u ranije citiranoj odluci zauzima stav da je kaznena prijava za kazneno djelo davanja lažnog iskaza preuranjena, jer je kazneni postupak u tijeku odnosno nije donesena pravomoćna presuda, dok sudac istrage navodi da se odbija prijedlog za provođenje dokaznih radnji kao preuranjen jer je postupak pred Županijskim sudom u tijeku i nije donesena pravomoćna presuda."⁵⁶

OKS ZG u obrazloženju odbacujućeg karaktera rješenja kao prvi razlog navodi sljedeće: "Kako je u konkretnom slučaju postupak u kojem je kao svjedok iskazivao ovdje okrivljeni L.M. u tijeku i nije donesena pravomoćna presuda odlučeno je kao u izreci. Svakom drugom odlukom došlo bi do kršenja čl. 9. ZKP/08, kojom se osigurava pravna sigurnost okrivljenika u kaznenom postupku i poštivanje načela pravičnog postupka."⁵⁷ Kao drugi razlog, OKS ZG navodi kako "...upravo spomenuta preuranjenost i značaj prikupljenih dokaza dovode u pitanje osnovanu sumnju...". Konačno, VSRH je 2018. na prijedlog L.M. donio rješenje o prenošenju mjesne nadležnosti za vođenje predmetnog kaznenog postupka na OKS Zagreb⁵⁸ pa se stoga ostatak istog vodio pred tim sudom te je kaznenim progonom rukovalo Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu (dalje: ODO ZG).

3.1.4. Žalba na rješenje o odbačaju optužnice

ODO ZG podnijelo je 4.10.2018. žalbu na odbacujuće rješenje OKS ZG-a o optužnici podignutoj protiv L.M. zbog osnovane sumnje na počinjenje kaznenog djela davanja lažnog iskaza iz čl. 305. st. 1. KZ/11.⁵⁹

Gledepreuranjenosti optužnice, ODO ZG u žalbi navodi kako "preuranjenost" podizanja optužnice koja se odnosi na činjenicu da je još uvijek u tijeku

⁵⁶ *Ibid.* str. 2.

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ VSRH, II-4 Kr 37/2018-4 od 14.6.2018., str. 1.

⁵⁹ Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu, Žalba zbog odbacivanja optužnice Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku broj K-DO-21/17 od 02. ožujka 2018. protiv okrivljenog L.M. radi kaznenog djela iz čl. 305. st. 1. KZ-a, broj: K-DO-2136/2018 od 4.10.2018., str. 1.

kazneni postupak u kojem se inkriminirani iskaz L.M. pojavio nije zakonom propisani razlog za odbacivanje optužnice prilikom odlučivanja optužnog vijeća o osnovanosti iste⁶⁰, niti zakonska smetnja kaznenom progonu, već da, upravo suprotno, iz čl. 399. st. 1-3 ZKP/08 jasno proizlazi mogućnost istovremenog vođenja dvaju odvojenih kaznenih postupaka.⁶¹ Čak štoviše, ODO ZG navodi da je stav OKS ZG-a o preuranjenosti optužnice izražen u pobijanom rješenju protivan i čl. 305. st. 3. KZ/11 koji implicira mogućnost simultanog, tj. paralelnog vođenja dvaju postupaka (postupka u kojem se lažni iskaz dao i kaznenog postupka protiv osobe koja ga je dala)⁶² te da je sam DORH, temeljem načela legaliteta prema čl. 2. st. 3. ZKP/08-a, dužan pokrenuti kazneni postupak protiv osobe za koju postoji osnovana sumnja da je počinila kazneno djelo koje se progoni po službenoj dužnosti, ako za to nema zakonskih smetnji.⁶³

Glede pitanja državnoodvjetničkog stava o preuranjenosti i posljedičnog odbacivanja kaznene prijave zbog predmetnog kaznenog djela u ranijem predmetu od strane ODO ZG, isto navodi kako se u tom slučaju nije radilo o istoj procesnoj situaciji⁶⁴, kao i da stav izražen u tom predmetu glede preuranjenosti kaznene prijave nije generalni stav DORH-a vezan uz navedeno pravno pitanje, već stav o na zakonu utemeljenoj odluci u pojedinačnom predmetu, s obzirom na konkretno činjenično stanje.⁶⁵

Konačno, glede teze o upitnosti osnovane sumnje, ODO ZG navodi da se optužno vijeće nije u pobijanom rješenju uopće osvrnulo na materijalnu dokumentaciju, zapisnike o ispitivanju ostali svjedoka te mišljenja i zapisnik vještačenja potpisa (što je sve navedeno pod dokazima na kojima se temelji optužnica) niti je navedene dokaze na bilo koji način razmatralo u korelaciji s obranom okrivljenog L.M. pa je tako došlo do pogrešnog zaključka o upitnosti osnovane sumnje na počinjenje inkriminiranog kaznenog djela.⁶⁶

⁶⁰ *Ibid.* str. 3.

⁶¹ *Ibid.*

⁶² *Ibid.* str. 5.

⁶³ *Ibid.* str. 3-5.

⁶⁴ *Ibid.* str. 4.

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ *Ibid.* str. 7-8.

3.1.5. Odgovor na žalbu na rješenje o odbačaju optužnice

L.M. podnio je 25.10.2018. odgovor na žalbu ODO ZG na rješenje OKS ZG-a o odbačaju optužnice.⁶⁷ Tako optuženik u bitnome navodi kako je OKS ZG ispravno odlučio budući da je jasno i nedvosmisleno dao do znanja da optužnicu odbacuje zbog nedostatka osnovane sumnje da je optuženik počinio kazneno djelo. Čak štoviše, optuženik navodi da nikakva preuranjenost – koja nije niti institut kaznenog procesnog prava – nije razlog odbacivanja optužnice, već da se radi “...isključivo o tome da nema osnovane sumnje da je počinjeno inkriminirano kazneno djelo”.⁶⁸

U nastavku optuženik ponovno naglašava navodnu očitu svijest DORH-a o pravnoj prirodi predmetnog kaznenog djela “...koja zahtijeva prethodnu pravomoćnu sudsku odluku u predmetu iz kojeg navodni lažni iskaz proizlazi”.⁶⁹

Konačno, glede žalbenih navoda ODO ZG-a, optuženik kratko navodi da je potpuno pogrešna tvrdnja ODO ZG-a da se u istaknutim ranijim predmetima koji, po mišljenju optuženika, ne radi o analognim procesnim situacijama – već upravo suprotno – tvrdi da se radi o istim pravnim situacijama⁷⁰ i potom ističe kako je prvostupanjski sud ispravno, nedvosmisleno i jasno utvrdio da da nema dovoljno dokaza da je okrivljenik osnovano sumnjiv za djelo koje je predmet optužbe”.⁷¹

3.1.6. Odluka o žalbi na rješenje o odbacivanju optužnice

ŽSZG donio je 27.11.2018. odbijajuće rješenje o žalbi ODO ZG⁷², smatrajući žalbene navode u cijelosti neosnovanima, a razloge prvostupanjskog suda o svim odlučnim činjenicama jasnima i neproturječnima te ih zato u cijelosti prihvaća. Drugostupanjski sud također naglašava da ne nalazi dostatnog stupnja osnovane sumnje i to, između ostalog, i zato što postupak u kojem je sporni iskaz optuženik dao i dalje u tijeku. Konkretno, drugostupanjski sud

⁶⁷ Odgovor na žalbu Općinskog državnog odvjetništva u Zagrebu od 4.10.2018, na broj: KOV-658/2018 od 25.10.2018., str. 1.

⁶⁸ *Ibid.* str. 2

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ *Ibid.* str. 3

⁷¹ *Ibid.*

⁷² Županijski sud u Zagrebu, 12 KV II-1392/2018-2, Kov-658/2018 od 27.11.2018., str. 1.

navodi kako "...nije razvidno iz čega proizlazi zaključak da bi iskazivanje L.M. kao svjedoka na ŽS OS-u... bilo svjesno neistinito iskazivanje. To tim više, što se vjerodostojnost njegova iskaza ne može usporediti sa drugim dokazima jer postupak u kojem je iskaz dan još traje."⁷³

Također, ŽS ZG naglašava da se činjenični opis optužnice temelji na iskazu svjedoka L.M. koji je dan u istrazi bez nazočnosti branitelja okrivljenika pa da se zato radi o nekonfrontiranom dokazu na kojem se zato ne može temeljiti sudska odluka kao odlučujućem dokazu, a da ODO ZG zaključak o krivnji okrivljenika temelji upravo na njemu.⁷⁴ Konačno, ŽS ZG navodi da bi vođenje kaznenog postupka protiv bilo kojeg okrivljenika zbog lažnog iskazivanja u postupku koji još traje, a posebno kada se u postupku još uvijek izvode dokazi na raspravi, nužno, po logici stvari, utjecalo na sudske vijeće u tom drugom postupku.⁷⁵

3.2. Kazneni progon D.L.

3.2.1. Optužnica

ŽDO OS je 19.9.2018. pred OS OS-om podignulo optužnicu protiv D.L.⁷⁶ zbog osnovane sumnje da je isti počinio kazneno djelo davanja lažnog iskaza iz čl. 305. st. 1. KZ/11 tako što je dana 1.9.2017. godine na ŽS OS-u tijekom rasprave u postupku protiv braće M. i dr.⁷⁷ kao svjedok svjesno neistinito iskazivao. Konkretno, ŽDO OS tvrdi da je D.L., između ostaloga, svjesno neistinito iskazao kako je aneks ugovora o profesionalnom igranju kojim se transferno obeštećenje između njega i GNK Dinama dijeli 50/50 % (dalje: Aneks L1) potpisao nedugo nakon potpisivanja svog ugovora o profesionalnom igranju s GNK Dinamom od 1.1.2007⁷⁸, kao i da je svjesno neistinito iskazao kako je osobno otvorio račun u ESB. d.d. u Zagrebu i na dan zaprimanja novca temeljem Aneksa L1 isti osobno proslijedio na račun Z.M. mlađeg.⁷⁹

⁷³ *Ibid.* str. 2.

⁷⁴ *Ibid.*

⁷⁵ *Ibid.* str. 3.

⁷⁶ Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku, K-DO-35/2017, MK/MKK, od 19.9.2018., str. 1

⁷⁷ Županijski sud u Osijeku, *loc cit.* u bilj. 2.

⁷⁸ Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku, *loc. cit.*

⁷⁹ *Ibid.* str 1.-2.

ŽDO OS, pak, tvrdi da je iskazivanje D.L. suprotno materijalnoj dokumentaciji i dokazima provedenim tijekom istraživanja, a naročito nalazima i mišljenjima čitavog niza vještaka.⁸⁰

Primjerice, iz nalaza vještaka za rukopise, dokumente i novčanice od 14.3.2016. proizlazi kako su Aneks L1 od 9.1.2007. kao i verzija istog tipa aneksa na engleskom jeziku antidatirani budući da su ispisani na memorandumu GNK Dinamo tipa 6 koji se mogao koristiti najranije s datumom 18.9.2009. godine i poslije.⁸¹ S druge strane, iz nalaza sudskog vještaka za rukopise proizlazi da se radi o identičnim potpisima D.L. uz istovremenu tvrdnju da je nemoguće potpisati se više puta identično.⁸²

Nadalje, glede otvaranja računa u Erste banci, iz bankovnih je podataka vidljivo da je ugovor o otvaranju računa na ime D.L. kreiran 7.3.2011. u 11:30 i da je prvi priljev novca došao u 13:30 istog dana. Nasuprot tomu, iz podataka prikupljenih temeljem međunarodne suradnje s Republikom Francuskom proizlazi da je D.L. između 6.3. i 8.3.2011. imao klupske obveze te je iz evidencije prelaska granice vidljivo da je isti u Hrvatsku ušao 5.2.2011, a izašao 10.2.2011. i potom ponovno ušao 20.3, a otišao 25.3.2011. Stoga, jasno proizlazi da D.L. nije mogao osobno otvoriti sporni račun kako je to naveo u iskazu od 1.9.2017.⁸³

Konačno, prikupljeni su i dokazi iz kojih proizlazi kako je D.L. svoj iskaz u svojstvu svjedoka pred ŽS OS-om davao po predlošku kojeg je u spis predmeta pred istim sudom prilikom iznošenja svoje obrane dao Z.M. koji je u spis predao dokumente "D.L. – iskaz nesporne činjenice" te "Pitanja". Uvidom u te dokumente jasno je kako su isti nastali nakon iskaza svjedoka D.L. pred USKOK-om, a prije svjedočenja pred ŽS OS-om od 1.9.2017, dok je iz samog sadržaja vidljivo kako se u njemu predviđaju pitanja koja bi D.L. mogla biti postavljena od strane optužbe, a navode se i dijelovi njegovog iskaza kojeg je dao na ispitivanju pred USKOK-om. Također, razvidno je kako je iskaz D.L. pred ŽS OS identičan odgovorima D.L.a u tom dokumentu kojeg u spis dostavio Z.M.⁸⁴

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ *Ibid.*

⁸² *Ibid.* str 7.

⁸³ *Ibid.* str 7.-8.

⁸⁴ *Ibid.* str 9.

3.2.2. *Odgovor na optužnicu*

Obrana D.L., u bitnome, ističe neosnovanost optužnice zbog izostanka osnovane sumnje da je optuženik počinio kazneno djelo i njezine utemeljenosti na nezakonitim dokazima.⁸⁵

Slično obrani L.M., obrana D.L. naglašava kako državnoodvjetnička i sudska praksa ne dozvoljavaju vođenje kaznenih postupaka za kazneno djelo davanja lažnog iskaza ukoliko kazneni postupak iz kojeg navodno lažno svjedočenje proizlazi nije okončan pravomoćnom presudom te tezu potkrijepljuje primjerom ranije prakse ODO ZG-a. Obrana posebno navodi kako je takva praksa poznata i ŽDO OS što proizlazi iz stava u predmetu protiv okr. L.M. u kojem također nisu bili ispunjeni uvjeti za donošenje odluke.⁸⁶

Na kraju, pozivajući se na čl. 450. st. 1. ZKP/08 kojim je propisana obveza suda da presudu temelji samo na dokazima i činjenicama koji su izneseni na raspravi obrana tvrdi da niti državni odvjetnik, a niti sud ne mogu izjave svjedoka koje su dane u drugom postupku sadržajno ocjenjivati i konfrontirati s dokazima i sadržajem iskaza tih istih svjedoka koje su oni dali u aktualnom kaznenom postupku jer se time krši procesno načelo neposrednosti u izvođenju dokaza te bi u ovom slučaju bila riječ o nedopuštenom prenošenju dokaza, a o kojoj u sudskoj praksi zauzet jasan stav.⁸⁷

Konačno, slično kao i kod L.M., VSRH je na prijedlog D.L. 2018. donio rješenje o prenošenju mjesne nadležnosti za vođenje predmetnog kaznenog postupka na OKS Zagreb⁸⁸ pa se stoga ostatak istog vodio pred tim sudom, a kaznenim je progonom rukovodilo ODO ZG.

3.2.3. *Rješenje o odbacivanju optužnice*

OKS ZG potom je odbacio predmetnu optužnicu uz obrazloženje kako je potpuno osnovan stav obrane o preuranjenosti optužnice i nedostatku

⁸⁵ D.L., *Odgovor na optužnicu* na broj KOV – 317/2018 od 8.10.2018., str. 3.

⁸⁶ *Ibid.* str 6–7.

⁸⁷ *Ibid.* str. 10.

⁸⁸ VSRH, II-4 Kr 86/2018-4 od 22.11.2018, str. 1.

dokaza za postojanje osnovane sumnje.⁸⁹ Pritom, OKS ZG također zauzima stav kako je podnošenje optužnice za predmetno kazneno djelo preuranjeno sve dok nije pravomoćno okončan postupak u kojem je dan sporni iskaz⁹⁰ te da – sve dok taj postupak ne završi pravomoćno – vijeće nadležno za odluku o optužbi lažnog iskazivanja ne može ocjenjivati njegovu vjerodostojnost⁹¹, kao i da nije našao drugih dokaza za postojanje dostatnog stupnja osnovanje sumnje na počinjenje inkriminiranog kaznenog djela.⁹² Zaključno, sud navodi i kako je vođenje kaznenog postupka protiv bilo kojeg okrivljenika za predmetno kazneno djelo navodno počinjeno u postupku koji još uvijek traje po logici stvari svojevrsni utjecaj na sud koji odlučuje u tom postupku koji je još u tijeku.⁹³

3.2.4. Žalba zbog odbacivanja optužnice

ODO ZG uložilo je žalbu uz obrazloženje da rješenje OKS ZG-a nije na zakonu osnovano i da je vijeće pogrešno zaključilo da je osnovana sumnja na počinjenje kaznenoga djela dovedena u pitanje.⁹⁴ ODO ZG se pritom poziva na čl. 399. ZKP/08 koji potvrđuje da je moguće pokretanje kaznenog postupka protiv osumnjičenika zbog osnovane sumnje na davanje lažnog iskaza na raspravi prije nego što postupak u kojem je taj iskaz iznesen bude pravomoćno okončan. Također, naglašavaju kako se taj postupak treba provesti pred drugim vijećem, a što je i učinjeno jer je istraživanje provedeno temeljem čl. 213. st. 2. ZKP/08 te je na temelju provedenog istraživanja podignuta optužnica budući da je prikupljeno dovoljno dokaza da je D.L. osnovano sumnjiv da je počinio predmetno kazneno djelo.⁹⁵

ODO ZG ponavlja kako postoji osnovana sumnja da je D.L. dao lažni iskaz jer da to proizlazi iz usporedbe svjedočkih iskaza danih u različitim fazama postupka. Svoje stajalište potkrepljuju citiranjem čl. 305. st. 4. KZ/11 koji navodi da se okrivljenik, ukoliko dobrovoljno opozove svoj

⁸⁹ Općinski kazneni sud u Zagrebu, 14. KOV-1199/18-4 od 25.1.2019., str. 2.

⁹⁰ *Ibid.* str. 2-3.

⁹¹ *Ibid.* str. 3.

⁹² *Ibid.*

⁹³ *Ibid.*

⁹⁴ Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu, Žalba zbog odbacivanja optužnice ŽDO OS broj K-DO-3680/18 od 1.2.2019., str. 1

⁹⁵ *Ibid.* str. 3-4.

iskaz prije donošenja konačne odluke, može osloboditi kazne tvrdeći da time zakonodavac dopušta vođenje drugog postupka uz onaj u kojem je okrivljenik dao lažni iskaz.⁹⁶ Konačno, još jednom naglašavaju kako postojanje osnovane sumnje nije dovedeno u pitanje budući da se podignuta optužnica ŽDO OS uopće ne zasniva na dokazima čije postojanje nije pravomoćno utvrđeno jer kao takvo ne treba niti biti te da vijeće pogrešno zaključuje da je optužnica preuranjena.⁹⁷

3.2.5. Odluka o žalbi na rješenje o odbacivanju optužnice

ŽS ZG svojim je rješenjem odbio žalbu ODO ZG kao neosnovanu.⁹⁸ Konkretno, sud navodi da je ispravan zaključak OKS ZG-a kako u konkretnom slučaju ne postoje pouzdani dokazi o osnovanosti sumnje⁹⁹ te da je nejasno odakle proizlazi zaključak da je D.L. kao svjedok u postupku pred ŽS OS-om svjesno neistinito iskazivao budući da se vjerodostojnost njegova iskaza ne može usporediti s drugima, a sve zato što postupak u kojem je sporni iskaz dan još uvijek traje. Također, ŽS ZG drži i da su dokazi o postojanju elementa svijesti potpuno izostali¹⁰⁰, a slaže se i sa stavom OKS ZG-a da bi vođenje postupka protiv bilo kojeg okrivljenika za kazneno djelo davanja lažnog iskaza u postupku koji još traje utjecalo na sudsko vijeće koje odlučuje u drugom postupku.¹⁰¹ Na kraju, glede čl. 399. i čl. 213. st. 2. ZKP-a/08 na koje se ODO ZG poziva, sud drži da se radi o jednostavno širem tumačenju zakona i da citirani članci nisu primjenjivi za donošenje odluke u pravnoj kaznenoj stvari, kada se ocjenjuje postojanje uvjeta za potvrđivanje optužnice.¹⁰²

3.3. Zaključci o kaznenom progonu L.M. i D.L.

Slijedom sadržajnog presjeka navedenih slučajeva L.M. i D.L., mišljenje je autora da je u objema slučajevima jasno vidljiva činjenica da su oba

⁹⁶ *Ibid.* str. 4.

⁹⁷ *Ibid.*

⁹⁸ Županijski sud u Zagrebu, 14 II-247/2019-2, Kov-1199/2018 od 5.3.2019., str 1.

⁹⁹ *Ibid.* str 2–3.

¹⁰⁰ *Ibid.*

¹⁰¹ *Ibid.*

¹⁰² *Ibid.*

odbacujuća rješenja o podnesenim optužnicama protiv optuženika L.M. i D.L. pretežito utemeljena na razlogu tz. preuranjenosti optužnice: osim što je taj razlog u odbacujućim rješenjima o optužnici protiv navedenih optuženika OKS ZG zauzima značajno opsežnije obrazložen od drugih razloga, teza o preuranjenosti optužnice koju OKS ZG usvaja temelj je i njegovih zaključaka o manjku osnovane sumnje da bi optuženici počinili inkriminirana kaznena djela. Slijedom navedenog, mišljenje je autora kako se relevantna i ustrajna argumentacija OKS ZG-a i ŽS ZG-a u postupcima protiv L.M. i D.L. može svesti na tri osnovna argumenta: 1. preuranjenost optužnice, 2. posljedični manjak osnovane sumnje i 3. nedopustivi utjecaj na sud u predmetu u kojem je sporni iskaz dan.

3.3.1. Argument preuranjenosti optužnice

U tom smislu, prije svega je važno naglasiti da tz. preuranjenost optužnice nije institut kaznenog procesnog prava, odnosno nije zakonski razlog bilo za odbacivanje, bilo za potvrđivanje optužnice prema ZKP/08-u kako je s punim pravom naglasilo ODO ZG u objema slučajevima u svojim žalbama na odbacujuća rješenja OKS ZG-a o podnesenim optužnicama.¹⁰³ Čak štoviše, mišljenje je autora da je konstrukcija OKS ZG-a da je optužnica preuranjena - bilo zato što drugi sud nije pravomoćno odlučio o krivnji drugih optuženika u drugom postupku, bilo zato što bi potvrđivanje takve optužnice bilo odstupanje od ustaljene državnoodvjetničke i sudske prakse – nejasna iz niza razloga.

Prije svega, niti KZ/11 niti ZKP/08 nigdje ne daju podlogu za tezu da je pretpostavka podizanja optužnice za predmetno kazneno djelo pravomoćno okončanje postupka u kojem je navodno lažni iskaz dan od suda koji taj drugi postupak vodi – već, upravo suprotno, temeljem načela legaliteta iz ZKP/08 jasno proizlazi da je DORH dužan pokrenuti kazneni progon osobe za koju smatra da postoji osnovana sumnja da je počinila kazneno djelo koje se progoni po službenoj dužnosti ako nema zakonskih smetnji za taj progon.¹⁰⁴ Također, iz odredbe KZ/11 o tz. djelotvornom kajanju u kojoj se navodi da se optuženika može osloboditi kazne ako dobrovoljno

¹⁰³ Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu, *op. cit.* u bilj. 59, str. 3. i ODO ZG, *op. cit.* u bilj. 94, str. 3-4.

¹⁰⁴ ZKP/08, čl. 2. st. 3.

opozove lažni iskaz prije donošenja konačne odluke u postupku kojem ga je i dao¹⁰⁵, po logici stvari proizlazi da se vode dva odvojena postupka istovremeno – jedan u kojem je lažni iskaz dan u svojstvu npr. svjedoka, a drugi u kojem je osoba koja je lažno iskazivala zato optužena po čl. 305. st. 1. KZ/11.

Niti navodno ustaljena državnoodvjetnička niti sudska praksa nisu izvor prava u kontinentalnoeuropskom tipu pravnog sustava kakav baštini RH, već je, upravo suprotno, dužnost sudova da sude temeljem ustava, pravne stečevine Europske unije, međunarodnih ugovora, zakona i drugih važećih izvora prava (poput npr. podzakonskih akata, ugovora i sl.) utvrđena Ustavom RH¹⁰⁶ (dalje: Ustav) i Zakonom o sudovima¹⁰⁷ (dalje: ZS) U tom smislu, niti jedan relevantni propis pod pojmom drugih relevantnih izvora prava ne smatra ustaljenu praksu DORH-a ili drugog suda, već, prema spomenutom načelu slobodne ocjene dokaza, sudu (u pravilu) jamči formalnu nevezanost - kako tuđom, tako svojom – bilo pravnom praksom, bilo dokaznim pravilima te slobodu odlučivanja *sub lege* prema vlastitom najboljem znanju i uz uvjet adekvatne argumentacije odluke.¹⁰⁸

Nadalje, iako presuda u svakom pojedinom slučaju ovisi o konstelaciji konkretnih okolnosti i time predstavlja tz. *quaestio facti*, teza o ustaljenoj državnoodvjetničkoj i sudskoj praksi upitna je i zato što postoje postupci inicirani optužnicom ODO ZG-a za predmetno kazneno djelo potvrđenom od OKS ZG-a dok drugi postupak u kojem je inkriminirani iskaz dan nije bio pravomoćno okončan i koji su ultimativno završili pravomoćnom osuđujućom presudom potvrđenom od ŽSZG-a. Tako je npr. L.P. u postupku vođenom protiv M.G.-a tijekom faze istrage u prostorijama ODO ZG-a 18.9.2013. iskazivala u svojstvu svjedoka, da bi potom na glavnoj raspravi 18.5.2015. taj iskaz djelomično opozvala uz objašnjenje da je tijekom ispitivanja kod ODO ZG-a bila izložena pritisku osoba koje su ju ispitivali¹⁰⁹ pa je protiv iste je zato ODO ZG podigao optužnicu zbog

¹⁰⁵ KZ/11, čl. 305. st. 4.

¹⁰⁶ Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56/1990, 135/1997, 08/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 05/2014, čl. 115.

¹⁰⁷ Zakon o sudovima, Narodne novine, br. 28/2013, 33/2015, 82/2015, 82/2016, 67/2018, 126/2019, 130/2020, 21/2022, 60/2022, čl. 5.

¹⁰⁸ ZKP/08, čl. 9. st. 3-4.

¹⁰⁹ Županijski sud u Zagrebu, 7 Kž-112/17-3 od 21.2.2017., str. 1-4

kaznenog djela davanja lažnog iskaza iz čl. 305. st. 1. KZ/11 potvrđenu od OKS ZG-a koji je potom izrekao osuđujuću presudu i koju je naknadno u cijelosti potvrdio ŽSZG.¹¹⁰

Od drugih slučajeva u domaćoj pravosudnoj praksi¹¹¹ ističemo i odluku Županijskog suda u Puli-Pola (dalje u glavnom tekstu: ŽS PU) koji je prihvatio žalbu Općinskog državnog odvjetništva u Puli-Pola (dalje: ODO PU) izjavljenu protiv rješenja Općinskog suda u Puli-Pola (dalje: OS PU) kojom je odbačena optužnica ODO PU od 2.4.2017. podignuta protiv A.M. i Z.S. zbog osnovane sumnje da su počinili kazneno djelo davanja lažnog iskaza iz čl. 305. st. 1. KZ/11.¹¹² U tom predmetu, OS PU je pobijanim rješenjem tvrdio da “...sve dok traje kazneni postupak u kojem su izneseni iskazi svjedoka koji su inkriminirani kao lažni nije moguće utvrditi da li su okrivljenici iskazujući u svojstvu svjedoka dali lažni iskaz jer ih tek nadležni sud u postupcima koji još uvijek traju može uspoređivati i razmatrati te ocijeniti njihovu vjerodostojnost” kao i da “...je „osnovana sumnja dovedena u pitanje jer se predmetna optužnica zasniva na dokazima čije postojanje nije pravomoćno utvrđeno pa je njezino podizanje preuranjeno te da uzimajući u obzir da postupak u predmetu Općinskog suda u Pazinu broja K-9/2019 (prije OS PU, poslovnog broja K-646/12) protiv okrivljenog D. Č. još uvijek traje jer nije dovršen pravomoćnom presudom, u konkretnom slučaju ne postoje dokazi iz kojih se pouzdanim ukazuje postojanje dostatnog stupnja osnovane sumnje da su okrivljenici svjesno neistinito iskazivali...”.¹¹³ Slijedom navedenog, ŽS PU je ukinuo predmetno pobijano rješenje OS PU-a u cijelosti i uputio mu predmet na ponovno odlučivanje navodeći sljedeće: “Prvostupanjski sud svakako treba voditi računa o tome da iz zakonskog opisa kaznenog djela koje se okrivljenicima stavlja na teret ne proizlazi da se kazneni postupak može pokrenuti tek nakon što kazneni postupak u kojem su okrivljenici prema činjeničnim opisima optužnice dali lažan iskaz kao svjedoci bude

¹¹⁰ *Ibid.*

¹¹¹ Pojmom “pravosudna praksa” obuhvaćamo kako državnoodvjetničku, tako i sudsku praksu budući da se i DORH smatra pravosudnim tijelom kao što samom činjenicom obavljanja sudske vlasti vrijedi i za sudove. Tako Zakon o državnom odvjetništvu, Narodne novine, br. 67/2018, 21/2022, čl. 3. st. 1. te ZS, čl. 2.

¹¹² Županijski sud u Puli-Pola, Kž–48/2020-7 i Kž–48/2021-7 od 3.3.2021., str. 1.

¹¹³ *Ibid.*

pravomoćno dovršen, na što uostalom upućuje i odredba članka 305. stavka 4. KZ/11, na koju pravilno ukazuje u žalbi i ODO PU, a prema kojoj se počinitelj kaznenog djela davanja lažnog iskaza, ako dobrovoljno opozove svoj iskaz prije donošenja konačne odluke, dakle u postupku u kojem je dao lažni iskaz kao svjedok, može osloboditi od kazne, očito u postupku zbog kaznenog djela davanja lažnog iskaza.”¹¹⁴

Daljni primjer pronalazimo i u presudi Županijskog suda u Velikoj Gorici (dalje: ŽS VG) kojom se prihvaća žalba DORH-a, ukida prvostupanjska presuda i predmet upućuje prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje, budući da je prvostupanjska oslobađajuća presuda utemeljena na podatku da je kazneni postupak u kojem je optuženi kao svjedok lažno svjedočio još u tijeku i zaključku da zato nije moguće utvrditi je li on kao svjedok dao lažni iskaz ili ne. Pritom ŽS VG u obrazloženju izričito tvrdi da iz smislenog čitanja čl. 305. KZ/11 jasno proizlazi kako se kazneni progon osobe koja se tereti za to kazneno djelo može poduzeti odmah nakon što je takva osoba dala dovoljno suspektno lažan iskaz, a nema zakonskih zapreka i da se odmah po izvedenim dokazima u tom postupku donese presuda.¹¹⁵ Stoga je jasno da i u posljednjim dvama slučajevima (koji su po izloženim elementima preuranjenosti optužnice i tobožnjeg posljedičnog manjka osnovane sumnje zbog izostanka pravomoćne odluke u drugom kaznenom predmetu analogni onima D.L. i L.M.) viši sudovi *de facto* potvrđuju naša stajališta o neadekvatnosti argumentacije izloženih odluka sudova tijekom progona dotičnih nogometaša.

Na kraju, VSRH svoje je stajalište o pitanju preuranjenosti optužnice u kontekstu predmetnog kaznenog djela izrazio pravno neobvezujućim Zaključkom 4. donesenim na sastanku predsjednika vijeća i sudaca evidencije Kaznenog odjela VSRH sa predsjednicima vijeća Visokog kaznenog suda RH i predsjednicima Kaznenih odjela svih županijskih sudova održanim 29.11.2021.¹¹⁶ Zaključak 4. glasi: “Dopušteno je i moguće voditi kazneni postupak za kazneno djelo iz čl. 305. KZ/11 i prije nego li je postupak u kome je prema tvrdnji državnog odvjetnika svjedok dao lažan iskaz pravomoćno dovršen i pravna konstrukcija ‘preuranjenog’ optuženja

¹¹⁴ *Ibid.*

¹¹⁵ Županijski sud u Velikoj Gorici, KŽ-241/2020-3 od 1.7.2020., str. 1.

¹¹⁶ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Su-IV-4/2021-14 od 6.12.2021., str. 2. izražen temljem ZS, *op. cit.* u bilj. 107, čl. 27. st. 3.

kao razloga za nemogućnost optuženja i vođenje ovakvog postupka je pogrešna.”. Stoga, iako je forma zaključka pravno neobvezujuća za niže sudove¹¹⁷, mišljenje je autora da VSRH čija je zakonska uloga osigurati jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni¹¹⁸, snagom svog autoriteta jasno kanio utjecati na niže sudove u pogledu predmetnog pitanja preuranjenosti optužnice u interesu pravne sigurnosti.

3.3.2. Argument manjka osnovane sumnje

Ne ulazeći u složeno pitanje ocjene konkretnih dokaza koje je ODO ZG temeljem podignutih optužnica kanilo izvesti i u koje nemamo, niti možemo imati uvid, držimo da je nejasna konstrukcija OKS ZG-a o tome da manjak osnovane sumnje djelomično proizlazi iz percipirane preuranjenosti optužnice. Sud u postupku u kojemu su sporne iskaze optuženici dali ne odlučuje o istinitosti tih iskaza, nego o krivnji optuženika u tom postupku, a pritom temeljem načela slobodne ocjene dokaza slobodno ocjenjuje o uvjerljivosti svih dokaza koji su pred njim izvedeni. Stoga proizlazi da OKS ZG smatra da je uzrok manjka osnovane sumnje u tome što ŽS OS nije odlučio o pitanju koje nije predmet njegova neposrednog postupanja, a što je, prema mišljenju autora, utoliko nelogična konstrukcija.

Međutim, postoje i drugačija mišljenja o predmetnom pitanju. Tako npr. Sokanović potvrđuje ispravnost postupanja OKS ZG-a te osnovanost sumnje implicitno dovodi u pitanje navodeći kako je argumentacija optužbe izložena tijekom odnosnog kaznenog progona sporna i zato što je nejasno utvrđuju li se predloženim dokazima (npr. grafološko vještačenje potpisa i analiza financijskih sredstava na bankovnim računima) pravnorelevantne činjenice ili samo indiciji.¹¹⁹ Međutim, držimo da je pritom nejasno zašto bi bilo sporno dotičnim dokazima utvrđivati činjenice-indicije ako je upravo temeljni *ratio* njihova utvrđivanja to da ih se po utvrđenju iskoristi kao logički argument zaključivanja o pravnorelevantnim činjenicama.¹²⁰ Preciznije, držimo da nije sporno optužnicu obrazlagati i činjenicama-indicijama čije se utvrđivanje predlaže ako se temeljem njih može utvrditi

¹¹⁷ ZS, čl. 27. st. 3-4.

¹¹⁸ *Ibid.* čl. 20. t. 1.

¹¹⁹ Sokanović, *op. cit.* u bilj. 21, str. 224. u vezi sa ŽDO OS, *op. cit.* u bilj. 42, str. 2-3.

¹²⁰ Krapac, *op. cit.* u bilj. 27, str. 412-413.

pravnorelevantne činjenice, kao niti da puka činjenica predlaganja utvrđenja činjenica-indicija radi podupiranja konkretne optužnice sama po sebi ne ukazuje na manjak osnovane sumnje.

3.3.3. Argument nedopuštenog utjecaja na sud u predmetu u kojem je sporni iskaz dan

Konačno, držimo da je teza o nedopuštenom utjecaju eventualnog progona predmetnog kaznenog djela na odlučivanje suda u predmetu u kojem je inkriminirani iskaz dan također sporna temeljem načela slobodne ocjene dokaza, kao i temeljem činjenice da se od suda uredno očekuje izvjesni standard postupanja usprkos raznim drugim pritiscima i okolnostima koje bi mogle utjecati na njega. Sud je zbog prirode svoje funkcije svakodnevno izložen raznovrsnim pritiscima: od optuženika je za očekivati da će učiniti sve kako bi bio oslobođen, oštećenik i optužitelj obično žele što strožu kaznu, ocjena javnost je nepredvidljiva, ali često putem medija nastoji ostvariti pritisak na sud i sl. Međutim, dužnost suda, također sastavljenog od ljudi, svejedno je da se pritiscima odupre i postupa *lege artis*.

Primjerice, prema općeprihvaćenoj doktrini plodova otrovne voćke, sud ne smije utemeljiti svoju odluku na dokazima pribavljenima na nezakonit način, niti na dokazima koji su *per se* zakoniti, ali su proizašli iz nezakonitih dokaza.¹²¹ Dakle, moguće je i teoretski i praktično od suda očekivati da prema načelu *in dubio pro reo* oslobodi optuženika kojeg ne može osuditi temeljem zakonitih dokaza – iako je možda temeljem nezakonitih dokaza sasvim uvjeren u njegovu krivnju. Stoga, ako se u takvom ekstremnom slučaju od sudova očekuje standard zakonitog postupanja suprotnog eventualnim čvrstim osobnim uvjerenjima, držimo da nema prepreke očekivati od njih i da postupaju na temelju dokaza iznesenih u dokaznom postupku u svom predmetu, ne obazirući se na postupanja drugih tijela, budući da je u tom primjeru riječ o daleko manjem psihološkom pritisku na sud koji vodi postupak.

Dodatan primjer je i činjenica da su u predmetnim dvama slučajevima progona L.M. i D.L., a pogotovo braće M. i dr. sudovi bili izloženi i velikom

¹²¹ ZKP/08, čl. 10. st. 1-2, a također i Obradović, B.; Župan, I., “Plodovi otrovne voćke” u *hrvatskom i poredbenom pravu*, <https://rb.gy/buwo1v> (7.6.2022), str. 113-115.

pritisku medija i javnosti pa se njihova sposobnost stručnog postupanja nije službeno dovodila u pitanje. Tako niti Ustavni sud RH nije uvažio navode Z.M. u njegovoj ustavnoj tužbi kada je u okviru navodne povrede prava na nepristrani sud isti tvrdio da su suci koji su odlučivali u njegovom predmetu bili pod utjecajem medija koji su o njemu vrlo negativno pisali.¹²² Naprotiv, Ustavni sud RH naglasio je da u slučaju koji je opravdano privukao toliki interes javnosti ne može postojati odgovornost države za medijske napise, već je na konkretnoj zainteresiranoj osobi da se zaštititi putem prava na ispravak netočnog navoda i prava na naknadu štete – što Z.M. nije učinio.¹²³ Stoga držimo da standard postupanja drugog suda ne bi bio ugrožen pukom činjenicom postupanja drugog pravosudnog tijela protiv spomenutih optuženika kako se tvrdilo tijekom njihovog kaznenog progona jer sud po prirodi svoje funkcije mora biti formalno i psihološki otporniji na pritiske, neovisan u obavljanju svoje funkcije i slobodan ocjenjivati dokaze kako mu je i zajamčeno odredbama Ustava, ZS i ZKP¹²⁴ i kako redovito nedvojbeno i djeluje.

Na kraju, u prilog tezi o konkretnom praktičnom dosegu načela slobodne ocjene dokaza konkretno govori i VSRH kada je, odlučujući o žalbama braće M., jasno naveo da ispravnost ocjene prvostupanijskog ŽS ZG-a o neuvjerljivosti iskaza D.L. i L.M. na raspravi pred tim sudom nije dovedena u pitanje samom činjenicom što je OKS ZG potom odbacio optužnice podignute protiv istih zbog kaznenog djela davanja lažnog iskaza iz čl. 305. st. 1 KZ/11.¹²⁵ Dakle, VSRH svojom praksom jasno potvrđuje da načelo slobodne ocjene dokaza omogućava konkretnom sudu autonomnu procjenu uvjerljivosti pred njim izvedenih dokaza neovisno o praksi drugog suda u djelomično "povezanom" predmetu.¹²⁶ Čak štoviše, sud je – sukladno izloženom načelu slobodne ocjene dokaza – i inače bio ovlašten svoju meritornu odluku u postupku protiv braće M. osnovati i na kakvim drugim dokazima, sasvim neovisno o odluci drugog suda u povodu optužnice protiv L.M. i D.L., odnosno sasvim neovisno o istinitosti ili neistinitosti njihovih iskaza.

¹²² Ustavni sud Republike Hrvatske, *op. cit.* u bilj. 14, str. 43-45.

¹²³ *Ibid.* str. 44.

¹²⁴ Ustav, *loc. cit.*, ZS, *loc. cit.* i ZKP/08, čl. 9. st. 3-4.

¹²⁵ Vrhovni sud Republike Hrvatske, *op. cit.* u bilj. 11, str. 46.

¹²⁶ *Ibid.*

S druge strane, važno je spomenuti i kako opisano pogrešno postupanje suda u pogledu argumenta "preuranjenosti" optužnice može potaknuti i dodatno nepovjerenje u domaće pravosuđe s obzirom na teoretsku mogućnost nastupanja zastare kaznenog progona ako se kazneni postupak drastično odulji. Međutim, s obzirom na vrijeme počinjenja kaznenog djela navedeno u optužnicama (kod L.M. 13.6.2017., a kod D.L. 1.9.2017.) i s obzirom je za predmetne inkriminacije (u oba slučaja čl. 305. st. 1. za koji je propisana kazna od 6 mjeseci do 5 godina) propisan zastarni rok od 15 godina od dana počinjenja kaznenog djela¹²⁷, držimo da opasnost od nastupanja zastare kaznenog progona, barem zasad, nije realna.

4. PRAVNA PRAKSA MEĐUNARODNIH SUDOVA

Nastavno na prethodna poglavlja, u nastavku sumarno izlažemo i relevantne primjere iz prakse međunarodnih sudova – među njima i Međunarodnog rezidualnog mehanizma za kaznene sudove (dalje u glavnom tekstu: MRMKS), osnovanog 2010. Rezolucijom 1966 (2010) Vijeća sigurnosti UN-a radi vršenja funkcija Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju i Međunarodnog kaznenog suda za Ruandu koje se moraju izvršavati i nakon zatvaranja tih sudova (tzv. rezidualne funkcije).¹²⁸

Prema dotičnoj Rezoluciji 1966 (2010) Vijeća sigurnosti UN-a, RH dužna je u potpunosti surađivati s MRMKS-om, ali i obrnuto: očekuje se i suradnja MRMKS-a sa RH, jednako kao i sa drugim državama za koje je isti osnovan.¹²⁹ Također, za razliku od statuta spomenutih međunarodnih tribunala za bivšu Jugoslaviju i Ruandu, MRMKS je prema svom statutu izrijekom nadležan za progon i kažnjavanje počinitelja i zbog davanja lažnog iskaza¹³⁰, djela za koje je zapriječena zatvorska kazna u trajanju do 7 godina i/ili novčana kazna:¹³¹ definiciju bića kaznenog djela prema statutu MRMKS-a nalazimo u odredbi koja mu izrijekom daje nadležnost za progon i kažnjavanje svjedoka koji svjesno i hotimično daju lažan iskaz

¹²⁷ Čl. 305. st. 1. i čl. 81. st. 1. KZ/11.

¹²⁸ Bonačić, M., *Međunarodni rezidualni mehanizam za kaznene sudove: funkcije i odnos s hrvatskim pravosuđem*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 64, br. 5-6, 2014., str. 1061-1062.

¹²⁹ *Ibid.* str. 1063.

¹³⁰ *Ibid.* str. 1062, 1068, 1073

¹³¹ *Ibid.* str. 1073.

pred njime ili navedenim tribunalima za bivšu Jugoslaviju i Ruandu.¹³² Međutim, MRMKS je prema istoj odredbi statuta dužan prije odluke o progonu takvog počinitelja razmisliti o upućivanju takvog postupka nacionalnom sudu potpisnice, uzimajući pritom u obzir interese “pravde i ekspeditivnosti”.¹³³ Dodatan primjer relevantne prakse nalazimo i kod Međunarodnog kaznenog suda (dalje: MKS) osnovanog tz. Rimskim statutom 1998, a koji je s radom počeo 2002.¹³⁴ MKS-ev statut kao međunarodni ugovor i RH kao potpisnicu obvezuje na suradnju sa dotičnim sudom¹³⁵, izrijeком daje MKS-a nadležnost za progon i kažnjavanje kaznenog djela davanja lažnog iskaza i dotično djelo definira kao namjerno lažno iskazivanje suprotno obvezi na istinito iskazivanje te je za njega zapriječena zatvorska kazna u trajanju do 5 godina i/ili novčana kazna.¹³⁶

Tako, Pravilnik o postupku i dokazima MRMKS-a Pravilom 108. propisuje kako će Vijeće ili Sudac pojedinac proslijediti stvar Predsjedniku ukoliko ima “snažnu osnovu” za uvjerenje da je svjedok svjesno i hotimično dao lažan iskaz.¹³⁷ Sukladno tomu, MRMKS u odluci u slučaju Tužitelj protiv El Izaphana i Gerarda Ntakirutimana iz 2016. navodi kako se spomenuti pravni standard “snažne osnove” kao viši, tj. stroži standard razlikuje od standarda “dovoljne osnove” (eng. *sufficient grounds*)¹³⁸ te je kazneno djelo davanja lažnog iskaza definirao kao “djelo koje zahtijeva namjerno djelovanje počinitelja kako bi suca doveo u zabludu i tako nanio štetu.”¹³⁹ Također, u naredbi Tužitelju glede navodnog lažnog svjedočenja svjedoka P-159, raspravno vijeće MKS-a otvoreno poziva Tužitelja da u određenom roku odluči o kaznenom progonu tog svjedoka iako kazneni postupak

¹³² *Ibid.* kao i United Nations Security council, *Security Council Resolution 1966: Establishment, Statute, and Transitional Arrangements S/RES/1966 (2010)*, <https://rb.gy/upqzwo> (25.6.2022), str. 6, čl. 1. st. 4.

¹³³ *Security Council Resolution 1966, loc. cit.*

¹³⁴ *An introduction to the international criminal court*, <https://rb.gy/6wlkaq> (26.6.2022.), str. ix.

¹³⁵ Derenčinović, D., *Implementacija materijalnopравnih odredaba statuta Međunarodnog kaznenog suda (Rimski statut) u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 10, br. 2, 2003., str. 877-878.

¹³⁶ *An introduction to the international criminal court, op. cit.* u bilj. 134, str. 457-458.

¹³⁷ *Rules of Procedure and Evidence MICT/1/Rev.7, E* (25.6.2022.), str. 75, Rule 108.

¹³⁸ United Nations, Mechanism for International Criminal Tribunals, *Prosecutor v. El I. and G.N.*, <https://rb.gy/ppc3bw> (25.6.2022.), str. 4-5.

¹³⁹ *Ibid.*

protiv Germaina Katange i Mathieua Ngudjoloa u kojem je iskaz dan nije pravomoćno okončan, budući da je vjerodostojnost njegovog iskaza potvrdio sam Tužitelj.¹⁴⁰ Stoga je samim time raspravno vijeće MKS-a zauzelo stav da činjenica što postupak u kojem je sporni iskaz dan nije pravomoćno okončan nije prepreka kaznenom progonu svjedoka za kazneno djelo davanja lažnog iskaza.

Međutim, najvažniji primjer iz međunarodne sudske prakse nalazimo u odluci o žalbi u slučaju Tužitelj protiv E.K., M.N. i J.N. iz 2010: u njoj žalbeno vijeće MKSR-a navodi kako je raspravno vijeće pogriješilo kada je kazneni progon svjedoka, ovdje optuženika, označilo preuranjenim zato što je smatralo da će se procjena vjerodostojnosti njegova iskaza izvršiti prilikom razmatranja predmeta E.K. i dr. u kojem je sporni iskaz dan te zato što je smatralo da bi takav progon snažno mogao narušiti nepristranost suda u predmetu E.K. i dr.¹⁴¹ Uz to, žalbeno vijeće MKSR-a navodi kako je procjena vjerodostojnosti iskaza svjedoka zasebno pitanje odvojeno od eventualnog kaznenog progona tog istog svjedoka zbog lažnog iskazivanja te da se, stoga, progon zbog kaznenog djela davanja lažnog iskaza može nastaviti jer ga drugo vijeće provodi u zasebnom postupku.¹⁴² Čak štoviše, naglašava se kako se procjena vjerodostojnosti iskaza svjedoka može osnivati na sudskom utvrđenju lažnog iskazivanju određenog svjedoka, ali ne ovisi nužno o takvom utvrđenju¹⁴³ pa je, sukladno tomu, žalbeno vijeće pobijanu prvostupanjsku odluku ukinulo u odnosnom dijelu zbog pogrešne pogrešne interpretacije primjenjivog (tj. mjerodavnog) prava.¹⁴⁴

Dakle, iako je pitanje simultanog, tj. paralelnog vođenja postupka i u međunarodnoj praksi očito djelomično sporno, proizlazi kako je ono ipak moguće – kao što je MKSR obrazložio u izloženom slučaju Tužitelj protiv E.K. i dr.¹⁴⁵ Stoga, proizlazi i da MKSR smatra da načelo slobodne ocjene

¹⁴⁰ *Order to the Prosecutor regarding the alleged false testimony of witness P-159*, <https://rb.gy/v7yazk> (26.6.2022.), str. 3-5 i *Decision on the Prosecution's renunciation of the testimony of witness P-159*, <https://rb.gy/yv0viq> (26.6.2022.), str. 3.

¹⁴¹ United Nations, International Criminal Tribunal for Rwanda, *Case No. ICTR-98-44-AR991.2*, <https://rb.gy/ct6qri> (25.6.2022.), str. 8.

¹⁴² *Ibid.* str. 8-9.

¹⁴³ *Ibid.* str. 9.

¹⁴⁴ *Ibid.*

¹⁴⁵ *Ibid.*

dokaza suda seže do mjere da isti nije vezan niti odlukom (pa i nekog drugog svog vijeća) u drugom postupku.

5. ZAKLJUČAK

Načelo slobodne ocjene dokaza značajno je zato što sudu daje posebnu ulogu prilikom utvrđivanja činjenica: ono ga izdiže iznad drugih subjekata relativnom slobodom procjene spoznajne vrijednosti pojedinog izvedenog dokaza i odlučivanja o njegovom značenju za dokazivanje postojanja ili nepostojanja konkretne pravnorelevantne činjenice. S druge strane, temeljem načela legaliteta, DORH je dužan započeti kazneni progon kada se za to ispune zakonske pretpostavke i to neovisno o stadiju postupka u kojem je inkriminirani iskaz dan. Uvažavajući činjenicu da sud temeljem načela slobodne ocjene dokaza nije obvezan uzeti u obzir presudu u postupku u kojem je iskaz dan ako svoju odluku valjano obrazloži, sama činjenica progona osobe koja je dala sporni iskaz ne bi smjela utjecati na drugi sud koji odlučuje u postupku u kojem se prvi iskaz pojavio: ako postoji osnovana sumnja na počinjenje predmetnog kaznenog djela, kazneni progon zasigurno može otpočeti neovisno o stadiju postupka u kojem je sporni iskaz dan budući da za to ne samo da ne postoje zakonske prepreke, nego da KZ/11 u čl. 305. st. 4. za to nesumnjivo ostavlja prostora – što je upravo od posebne važnosti za kazneni progon L.M. i D.L..

Članak 305. st. 4. KZ/11 nedvojbeno pruža mogućnost paralelnog vođenja postupka i to, s jedne strane, onog povodom potvrđene optužnice zbog lažnog iskazivanja, a s druge, i onog u kojem se pojavila osnovana sumnja na davanje lažnog iskaza. Suprotno tomu, optužnice protiv L.M. i D.L. odbačene su i označene kao preuranjene. Stoga, držimo da je teza preuranjenosti optužnice – bilo zato što drugi sud nije pravomoćno odlučio o krivnji drugih optuženika u drugom postupku, bilo zato što bi potvrđivanje takve optužnice bilo odstupanje od ustaljene državnoodvjetničke i sudske prakse – pravno nejasna, a držimo da je nejasno i zašto optužnice nisu npr. vraćene DORH-u na doradu prema čl. 356. st. 1. ZKP/08, ako sud smatra da osnovnost sumnje ne proizlazi iz predloženih dokaza.

Također, niti državnoodvjetnička ni sudska praksa nisu pravni izvori u kontinentalnopravnom sustavu kakvog baštini zakonodavstvo RH i sama ta praksa je neujednačena. S druge strane, postoje i postupci inicirani

optužnicom ODO ZG-a za predmetno kazneno djelo potvrđenom od OKS ZG-a dok drugi postupak u kojem je inkriminirani iskaz dan nije bio pravomoćno okončan i koji su ultimativno završili pravomoćnom osuđujućom presudom potvrđenom od ŽSZG-a. Štoviše i VSRH svoje stajalište je izrazio u Zaključku 4. u kojem dopušta vođenje kaznenog postupka za kazneno djelo iz stavka 305. KZ/11 i prije nego li je postupak u kome je prema tvrdnji državnog odvjetnika svjedok dao lažan iskaz pravomoćnodovršeninaglašavajukakojepravnakonstrukcijapreuranjenog optuženja kao razlog za nemogućnost optuženja i vođenja postupka pogrešna.¹⁴⁶ Relevantna sudska praksa međunarodnih sudova poput MRMKS-a, MKS-a i MKSR-a čije poimanje bića predmetnog kaznenog djela u bitnome korespondira materijalnom kaznenom zakonodavstvu RH, jasno ukazuje kako formalno nema prepreke simultanom vođenju postupaka: kako je MKSR jasno naglasio¹⁴⁷, moguće je kazneno progoniti svjedoka zbog dostatnog stupnja sumnje na lažno iskazivanje neovisno o tome je li postupak u kojem je sporni iskaz dan pravomoćno okončan ili ne, budući da je sud slobodan u ocjeni svih dokaza.¹⁴⁸

Međutim, smatramo da je donekle ipak razumljiva tendencija impliciranih sudova ka sprječavanju potencijalnog nesklada, odnosno utjecanja na sud koji je odlučivao o krivnji braće M., ali naglašavamo kako se takvim postupanjem prelaze granice njihove zakonske uloge, budući da se ujednačavanjem pravne prakse bavi VSRH, a ne niži sudovi. Utoliko držimo da bi se mogla argumentirati i potreba dopunjavanja važećeg ZKP/08 u smjeru propisivanja dodatne iznimke od načela slobodne ocjene dokaza kako bi se predmetna problematika definitivno razriješila, ali ponovno naglašavamo da interes pravne sigurnosti jasno nalaže postupanje suda i drugih tijela pravosuđa prema slovu važećeg zakona i ne dozvoljava proizvoljno odstupanje od tog imperativa kakvo je *de facto* razlog za odbijanje optužnica protiv L.M. i D.L.

Konačno i slijedom dosadašnjeg izlaganja, držimo da su dokazi izneseni u tim optužnicama dostatni barem za njihovo potvrđivanje, ali pritom ne spekuliramo o ishodima tih postupaka, niti zazivamo osuđujuće

¹⁴⁶ Vrhovni sud Republike Hrvatske, *op. cit.* u bilj. 116, str. 2.

¹⁴⁷ United Nations, International Criminal Tribunal for Rwanda, *op. cit.* u bilj. 141, str. 8-9.

¹⁴⁸ *Ibid.*

presude protiv ikoga pa niti protiv L.M. i D.L.: jedini je cilj ovog rada ukazati na izraženu dvojbenost utemeljenosti argumentacije suda tijekom najznačajnijih dijelova kaznenog progona L.M. i D.L. za predmetno kazneno djelo te ukazati na okolnost da takvo postupanje suda vodi daljoj inkonzistenciji sudske prakse i dodatno negativno djeluje na ionako narušenu percepciju pravosuđa u javnosti. Naime, uzme li se u obzir da su predmetni optuženici svjetski poznati i izuzetno popularni nogometni reprezentativci te da su isti sudovi u nedvojbeno analognim, ali daleko manje eksponiranim slučajevima postupali dijametralno drugačije, opisana inkonzistencija lako može potaknuti dodatne sumnje u ustavnopravno zajamčenu jednakost svih pred zakonom.¹⁴⁹

6. POPIS LITERATURE

Članci:

1. Bonačić, M., *Međunarodni rezidualni mehanizam za kaznene sudove: funkcije i odnos s hrvatskim pravosuđem*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 64, br. 5-6, 2014.
2. Derenčinović, D., *Implementacija materijalnopравnih odredaba statuta Međunarodnog kaznenog suda (Rimski statut) u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 10, br. 2, 2003.
3. Sokanović, L., *Davanje lažnog iskaza vs. pravo na zaborav: imaju li svjedoci pravo na zaborav i zabunu u kaznenim postupcima?*, Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 58, br. 1, 2021.

Knjige:

1. Krapac, D., *Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije*, Narodne novine, Zagreb, 2015.
2. Mrčela, M., *Svjedoci u kaznenom postupku: Ispitivanje svjedoka kao dokazna radnja*, Narodne novine, Zagreb, 2012.
3. Pezo, Vladimir (gl. ur.) et. al, *Pravni leksikon*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007.

¹⁴⁹ Ustav, čl. 14. st. 2.

4. Vidaković Mukić, M., *Opći pravni rječnik*, Narodne novine, Zagreb, 2015.

Pravna praksa:

1. D.L., Odgovor na optužnicu na broj KOV – 317/2018 od 8.10.2018.
2. L.M., Odgovor na optužnicu Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku K-DO-21/2017 od 2.3.2018. uz zahtjev za prisustvovanjem sjednici optužnog vijeća, na broj: KOV-92/2018 od 27.3.2018.
3. L.M., Odgovor na žalbu Općinskog državnog odvjetništva u Zagrebu od 4.10.2018, Na broj: KOV-658/2018.
4. Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Porezna uprava, Kl:410-01/17-01/1534 od 18.7.2017.
5. Općinski kazneni sud u Zagrebu, 14. KOV-1199/18-4 od 25.1.2019.
6. Općinski kazneni sud u Zagrebu, 8 KOV-658/18-4, od 28.9.2018.
7. Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu, Žalba zbog odbacivanja optužnice Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku broj K-DO-3680/18 od 1.2.2019.
8. Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu, Žalba zbog odbacivanja optužnice Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku broj K-DO-21/17 od 02. ožujka 2018. protiv okrivljenog L.M. radi kaznenog djela iz čl. 305. st. 1. KZ-a, broj: K-DO-2136/2018, od 4.10.2018.
9. Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III-20288/2021 od 16.11.2021.
10. Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III-2235/2021 od 16.11.2021.
11. Vrhovni sud Republike Hrvatske, I Kž-Us 24/2019-37 od 3.3.2021.
12. Vrhovni sud Republike Hrvatske, II-4 Kr 37/2018-4 od 14.6.2018.
13. Vrhovni sud Republike Hrvatske, II-4 Kr 86/2018-4 od 22.11.2018.
14. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Su-IV-4/2021-14 od 6.12.2021.
15. Županijski sud u Osijeku, 4 K-Us-10/2016-189, od 6.6.2018.
16. Županijski sud u Puli-Pola, Kž-48/2020-7 i Kž-48/2021-7, od 3.3.2021.

17. Županijski sud u Velikoj Gorici, KŽ-241/2020-3, od 1.7.2020.
18. Županijski sud u Zagrebu, 12 KV II-1392/2018-2, Kov-658/2018, od 27.11.2018.
19. Županijski sud u Zagrebu, 14 II-247/2019-2, Kov-1199/2018 od 5.3.2019.
20. Županijski sud u Zagrebu, 7 KŽ-112/17-3 od 21.2.2017.
21. Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku, K-DO-21/2017, MK/MK od 2.3.2018.
22. Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku, K-DO-35/2017, MK/MKK od 19.9.2018.

Pravni propisi:

1. Kazneni zakon, Narodne novine, br. 110/1997, 27/1998, 50/2000, 129/2000, 51/2001, 111/2003, 190/2003, 105/2004, 71/2006, 110/2007, 152/2008, 57/2011, 77/2011.
2. Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, 118/2018, 126/2019, 84/2021.
3. Krivični zakon Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 32/1993, 38/1993, 28/1996, 30/1996, 175/2004.
4. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56/1990, 135/1997, 08/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 05/2014
5. Zakon o državnom odvjetništvu, Narodne novine, br. 67/2018, 21/2022
6. Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine, br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 121/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013, 152/2014, 70/2017, 126/2019, 126/2019, 130/2020
7. Zakon o sudovima, Narodne novine, br. 28/2013, 33/2015, 82/2015, 82/2016, 67/2018, 126/2019, 130/2020, 21/2022, 60/2022

Statistika:

1. Beljan, A.; Ostroški, Lj. (ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2009*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2010.
2. Beljan, A.; Vlajčević, M.; Jelić, B.; Ostroški, Lj. (ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2011*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2012.
3. Beljan, A.; Vlajčević, M.; Ostroški, Lj. (ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2010*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2011.
4. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Osuđene punoljetne osobe 1988.-1991*, Republički zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 1992.
5. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela optuženja i osude 1993*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 1994.
6. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela optuženja i osude 1994*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 1995.
7. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, optuženja i osude 1995*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 1996.
8. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, optužbe i osude u 1996*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 1997.
9. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, optužbe i osude u 1997*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 1998.
10. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 1998*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 1999.

11. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 1999*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2000.
12. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2000*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2001.
13. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2001*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2002.
14. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2002*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2003.
15. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2003*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2004.
16. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2004*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2005.
17. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2005*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2006.
18. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2006*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2007.
19. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2007*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2008.
20. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2008*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2009.
21. Crkvenčić-Bojić, J. (ur.); Šuler, S. (tehn. ur.), *Punoljetni počinitelji*

- krivičnih djela, optuženja i osude 1992*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 1993.
22. Eurobarometer, *Perceived independence of the national justice systems in the EU among the general public*, <https://rb.gy/xl3b6z> (27.1.2022.)
23. Eurobarometer, *Rule of Law, Croatia*, <https://rb.gy/mg2goa> (27.1.2022.)
24. Finzir, G.; Đikanović, V.; *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2019*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2020.
25. Finzir, G.; Đikanović, V.; Vlajčević, M.; Ostroški, Lj. (ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2016*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2017.
26. Finzir, G.; Đikanović, V.; Vlajčević, M.; Ostroški, Lj. (ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2018*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2019.
27. Jelić, B.; Finzir, G.; Đikanović, V.; Vlajčević, M.; Ostroški, Lj. (ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2013*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2014.
28. Jelić, B.; Finzir, G.; Đikanović, V.; Vlajčević, M.; Ostroški, Lj. (ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2014*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2015.
29. Jelić, B.; Finzir, G.; Đikanović, V.; Vlajčević, M.; Ostroški, Lj. (ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2015*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2016.
30. Jelić, B.; Finzir, G.; Đikanović, V.; Vlajčević, M.; Ostroški, Lj. (ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2017*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2018.

31. Jelić, B.; Vlajčević, M.; Ostroški, Lj. (ur.), *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2012*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2013.
32. T.01.01. *Prijavljeni punoljetni počinitelji prema kaznenim djelima, spolu i vrsti odluke u 2020. i 2021.*, https://web.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=T0101_2020.px&px_path=Pravosudje__kaznena__punoljetni&px_language=hr&px_db=Pravosudje&rxid=c0427481-9dc2-40bc-8e1b-3dfe7b26833a (7.8.2023.),
33. T.01.01. *Prijavljeni punoljetni počinitelji prema kaznenim djelima, spolu i vrsti odluke u 2022.*, https://web.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=T0101_2022.px&px_path=Pravosudje__kaznena__punoljetni&px_language=hr&px_db=Pravosudje&rxid=838ab3e7-37be-4a1d-8390-2a441d8e0d9d (7.8.2023.),
34. T.02.01. *Optuženi punoljetni počinitelji prema kaznenim djelima, spolu, pokušaju i vrsti odluke u 2020. i 2021.*, https://web.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=T0201_2020.px&px_path=Pravosudje__kaznena__punoljetni&px_language=hr&px_db=Pravosudje&rxid=69bffd9d-ab41-4cb5-bc18-1e6cf9aaf555 (7.8.2023.),
35. T.02.01. *Optuženi punoljetni počinitelji prema kaznenim djelima, spolu, pokušaju i vrsti odluke u 2022.*, https://web.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=T0201_2022.px&px_path=Pravosudje__kaznena__punoljetni&px_language=hr&px_db=Pravosudje&rxid=0cb3e546-000f-409b-9872-31785a7d7c8a (7.8.2023.),
36. T.03.01. *Osuđeni punoljetni počinitelji prema kaznenim djelima, spolu, pokušaju i izrečenim kaznama i drugim mjerama u 2020. i 2021.*, https://web.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=T0301_2020.px&px_path=Pravosudje__kaznena__punoljetni&px_language=hr&px_db=Pravosudje&rxid=84b64b7b-2faf-451c-b858-03c13b747b3e (7.8.2023.),

37. T.03.01. *Osuđeni punoljetni počinitelji prema kaznenim djelima, spolu, pokušajui izrečenim kaznama i drugim okolnostima* 2022., https://web.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=T0301_2022.px&px_path=Pravosudje__kaznena__punoljetni&px_language=hr&px_db=Pravosudje&rxid=ca4b2e42-1682-459b-835e-fa17739cc87a (7.8.2023.).

Online izvori:

1. An introduction to the international criminal court, <https://rb.gy/6wlkaq> (26.6.2022.).
2. *Decision on the Prosecution's renunciation of the testimony of witness P-159*, <https://rb.gy/yv0viq> (26.6.2022.).
3. Obradović, B.; Župan, I., "*Plodovi otrovne voćke*" u hrvatskom i poredbenom pravu, <https://rb.gy/buwo1v> (7.6.2022.).
4. Order to the Prosecutor regarding the alleged false testimony of witness P-159, <https://rb.gy/v7yakz> (26.6.2022.).
5. *Rules of Procedure and Evidence MICT/1/Rev.7*, <https://rb.gy/0pwmcy> (25.6.2022.).
6. United Nations Security Council, *Security Council Resolution 1966: Establishment, Statute, and Transitional Arrangements S/RES/1966 (2010)*, <https://rb.gy/upqzwo> (25.6.2022.).
7. United Nations, International Criminal Tribunal for Rwanda, Case No. ICTR-98-44-AR991.2, <https://rb.gy/ct6qri> (25.6.2022.).
8. United Nations, Mechanism for International Criminal Tribunals, *Prosecutor v. El Izaphan and Gerard Ntakirutimana*, <https://rb.gy/ppc3bw> (25.6.2022.).
9. Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, *O USKOK-u*, <https://uskok.hr/hr/o-uskok-u> (11.4.2022.).
10. *Uspjesi HNS-a i Hrvatskih reprezentacija*, <https://hns-cff.hr/hns/onama/uspjesi/> (11.4.2022.).

PREMATURE INDICTMENTS FOR THE CRIME OF PERJURY IN DOMESTIC AND INTERNATIONAL CRIMINAL JURISPRUDENCE

Summary

The intention of “Premature Indictments for the Crime of Perjury in Domestic and International Criminal Jurisprudence” is to generally and specifically analyse the substance of the crime of perjury in order to clarify the contested claims of premature indictments given by Croatian courts as reasons for the dismissal of perjury indictments against world famous Croatian soccer national team players. Thus, the wider context of their cases is explained and a broad analysis of legislation concerning the crime of perjury and its statistical incidence is made. Finally, a detailed overview and analysis of the criminal proceedings against said national football team players is made with a subsequent short review of international criminal court decisions in analogue cases regarding the subject of so-called premature indictments, so that theoretically and practically explained conclusions can be drawn.

Keywords: *crime of perjury, witnesses in criminal proceedings, premature indictments, free assessment of evidence, undue influence on another court's proceedings*

MISES EN ACCUSATION PRÉMATURÉES POUR LE CRIME DE PARJURE DANS LA JURISPRUDENCE PÉNALE NATIONALE ET INTERNATIONALE

Résumé

L'intention de "Mises en accusation prématurées pour le crime de parjure dans la jurisprudence pénale nationale et internationale" est d'analyser de manière générale et spécifique la substance du crime de parjure afin de clarifier les revendications contestées de mises en accusation prématurées faites par les tribunaux croates comme raisons pour le rejet des accusations de parjure contre les joueurs mondialement célèbres de l'équipe nationale de football croate. Ainsi, le contexte plus large de leurs affaires est expliqué et une analyse approfondie de la législation concernant le crime de parjure et de son incidence statistique est réalisée. Enfin, un aperçu détaillé et une analyse des poursuites pénales contre lesdits joueurs de l'équipe nationale de football sont effectués, suivis d'une brève revue des décisions des tribunaux pénaux internationaux dans des affaires analogues concernant le sujet des mises en accusation prématurées, afin que des conclusions théoriques et pratiques expliquées puissent être tirées.

Mots clés: *crime de parjure, témoins dans les procédures pénales, mises en accusation prématurées, appréciation libre des preuves, influence induite sur les procédures d'un autre tribunal.*